Pojęcia kluczowe: *pedofilia, przestępstwo seksualne, prawo karne, geneza przepisów*

Martyna Grzegorzak

Geneza kryminalizacji pedofilii w polskim prawie karnym

Abstrakt

Artykuł dotyczy genezy kryminalizacji pedofilii w polskim prawie karnym. W pracy zwrócono uwagę na historyczne uregulowania polskie oraz te, które obowiązywały na terytorium Polski i zabraniały stosunków seksualnych dorosłych z dziećmi. Odniesiono się do Summy Rajmunda Partenopejczyka, Kodeksu karzącego Królestwa Polskiego i do prawa państw zaborczych, a więc do Kodeksu karnego rosyjskiego z 22.03.1903 r., do Kodeksu karnego Rzeszy Niemieckiej z 15.05.1871 r., do ustawy karnej austriackiej z 27.05.1852 r., jak również do prawa karnego węgierskiego – Ustawy karnej o zbrodniach i występkach z 28.05.1878 r. Następnie skupiono się na analizie przestępstwa pedofilii w Kodeksie karnym z dnia 11.07.1932 r. Poddano pod rozwagę kształt przepisów regulujących przestępstwo pedofilii w projektach kodeksu karnego powstających w latach 50. i 60. XX wieku, po czym skoncentrowano się na ujęciu tego czynu zabronionego w Kodeksie karnym z 1969 r. Ukazano też przepisy normujące przestępstwo pedofilii w projektach kodeksu karnego z lat 90. XX wieku, aby przejść do przedstawienia genezy przepisu dotyczącego przestępstwa pedofilii w aktualnym Kodeksie karnym z 1997 r. Pochylono się nad jego treścią, począwszy od wersji pierwotnej, poprzez nowelizacje, aż do regulacji obowiązującej w chwili obecnej.

I. Wstęp

Niewiele jest czynów bardziej odrażających niż podejmowanie kontaktu seksualnego z najmłodszymi i kalanie przez to dziecięcej niewinności[1]. Bardzo niebezpieczne i wysoce szkodliwe zjawisko seksualnej fascynacji dorosłych ludzi dziećmi jest znane od najdawniejszych czasów[2]. Aktualnie jednak problem ten jest przez wielu autorów

1 K. Pospiszyl, *Przestępstwa seksualne*, Warszawa 2014, s. 9.

2 K. Pospiszyl, *Przestępstwa seksualne…*, s. 51.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

określany pewnego rodzaju epidemią[3]. W literaturze podkreśla się, że na przestrzeni ostatnich lat nastąpił wzrost zainteresowania problematyką wykorzystywania seksualnego małoletnich, jak też wzrost społecznej świadomości na tej płaszczyźnie. Stało się tak z uwagi na kilka powodów. Działalność środków masowego przekazu, ujawnianie swoich doświadczeń przez ofiary seksualnego wykorzystywania, rozwój nauki i udoskonalanie praktyki przez specjalistów zajmujących się udzielaniem pomocy wykorzystanym seksualnie dzieciom oraz w konsekwencji aktywność ustawodawcza w tej sferze zasadniczo przyczyniły się do wspomnianych zmian. Z drugiej strony natomiast może się wydawać, że w piśmiennictwie karnistycznym niewiele jest opracowań poświęconych tej tematyce.

Polskie prawo karne jako dziedzina, której fundamentalnym zadaniem jest ochrona praw jednostki, oddaje szczególną uwagę ochronie dziecka przed zaangażowaniem go w udział w czynnościach seksualnych[4]. W aktualnie obowiązującym Kodeksie karnym z dnia 6.06.1997 r. zostały przewidziane regulacje będące podstawą odpowiedzialności karnej za przestępstwa związane z seksualnym wykorzystywaniem małoletniego poniżej lat 15. Trzon unormowań prawnokarnych w tym zakresie stanowi art. 200 § 1, kryminalizujący pedofilię. Ponadto unormowania odnoszące się do penalizacji tego zjawiska znajdują się również w innych przepisach rozdziału XXV Kodeksu karnego.

Polski ustawodawca dokonuje stosunkowo częstych nowelizacji uregulowań typizujących przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Wynika to w dużej mierze z faktu, zgodnie z którym życie seksualne człowieka jest niezwykle wrażliwą sferą. Przestępczość seksualna godzi zarówno w cielesność, jak też w psychikę jednostki, siejąc w niej olbrzymie spustoszenie. Nie sposób wyobrazić sobie rozmiarów tego spustoszenia tym bardziej w sytuacji, kiedy ofiarą czynu zabronionego popełnionego na tle seksualnym jest dziecko, zatem istota niedojrzała, nieprzygotowana w najmniejszym stopniu nawet do dobrowolnego i świadomego prowadzenia życia seksualnego.

Celem artykułu jest ukazanie genezy kryminalizacji pedofilii w polskim prawie karnym. Na początku pracy zwrócono uwagę na historyczne uregulowania polskie oraz te, które obowiązywały na terytorium Polski i zabraniały stosunków seksualnych dorosłych z dziećmi. Odniesiono się do Summy Rajmunda Partenopejczyka, Kodeksu karzącego Królestwa Polskiego i do prawa państw zaborczych, a więc do Kodeksu karnego rosyjskiego z 22.03.1903 r., nazywanego Kodeksem Tagancewa, do Reichsstrafgesetzbuch z 15.05.1871 r., będącego Kodeksem karnym Rzeszy Niemieckiej, do Ustawy karnej austriackiej z 27.05.1852 r., jak również do prawa karnego węgierskiego – Ustawy karnej o zbrodniach i występkach z 28.05.1878 r. Następnie skupiono

3 Cyt. za: K. Pospiszyl, *Przestępstwa seksualne*…, s. 51.

4 M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna ochrona dziecka przed seksualnym wykorzystaniem w cyberprzestrzeni*, Warszawa 2019, s. 234.

się na analizie przestępstwa pedofilii we wprowadzonym w formie Rozporządzenia Prezydenta RP – I. Mościckiego, na obszarze całego Państwa Polskiego, Kodeksie karnym z dnia 11.07.1932 r. – Kodeksie karnym Makarewicza. Poddano pod rozwagę kształt przepisów regulujących przestępstwo pedofilii w projektach kodeksu karnego powstających w latach 50. i 60. XX wieku, po czym skoncentrowano się na ujęciu tego czynu zabronionego w Kodeksie karnym z 1969 r. Ukazano też przepisy normujące przestępstwo pedofilii w projektach kodeksu karnego z lat 90. XX wieku, aby przejść do przedstawienia genezy przepisu dotyczącego przestępstwa pedofilii w aktualnym Kodeksie karnym z 1997 r. Pochylono się nad jego treścią, począwszy od wersji pierwotnej, poprzez nowelizacje, aż do regulacji obowiązującej w chwili obecnej.

II. § 1. Historyczne regulacje prawne dotyczące przestępstwa pedofilii na ziemiach polskich

Z uwagi na fakt, że zarówno zachowania jednostek w dziedzinie seksualnej, jak i ocena tych zachowań ulegają nieustannym zmianom, także przestępstwa seksualne nie stanowią jednorodnego zbioru czynów i mogą godzić w rozmaite dobra prawne[5]. W konsekwencji przepisy kryminalizujące działania skierowane przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności zawsze wykazywały różnice w zależności od takich czynników jak czas, zakres terytorialny, kultura czy religia panująca w danym społeczeństwie[6]. Szczególną rolę w kształtowaniu penalizacji stosunków seksualnych odegrały również stosunki władcze[7]. M. Filar uważał, że zarówno obyczajowa, jak i prawna reglamentacja przejawów seksualności oraz życia seksualnego musi być elementem i pochodną ogólnej reglamentacji uzewnętrznionej aktywności ludzkiej, zbudowaną na wspólnych podstawach, jak również podlegającą wspólnym prawom o pozaseksualnym charakterze[8]. Podejmując próbę przeprowadzenia refleksji prawnokarnej nad sferą przestępstwa pedofilii, warto więc sięgnąć do historycznych uregulowań polskich oraz tych obowiązujących na terytorium Polski, dotyczących stosunków seksualnych dorosłych z dziećmi. Pozwoli to lepiej zrozumieć i przeanalizować treść obecnych rozwiązań prawnych, odnoszących się do stanowiącego temat niniejszej pracy przestępstwa.

Jak wskazał J. Warylewski, stosowana w wielu polskich miastach na przestrzeni XV i XVI wieku Summa Rajmunda Partenopejczyka – będąca w istocie traktatem pochodzącym z XIV wieku, stanowiącym podręcznik prawa rzymskiego – za stosunki

5 I. Jankowska-Prochot, *Prawnoporównawcza analiza przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na podstawie rozwiązań normatywnych przyjętych w Polsce i Irlandii*, Warszawa 2020, s. 9.

6 I. Jankowska-Prochot, *Prawnoporównawcza analiza przestępstw*…, s. 9.

7 M. Filar, *Przestępstwa seksualne w polskim prawie karnym*, Toruń 1985, s. 20.

8 M. Filar, *Przestępstwa seksualne*…, s. 12, 13.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

seksualne dorosłych z małoletnimi przewidywała karę ścięcia[9]. Do końca istnienia pierwszej Rzeczypospolitej Polskiej, a zatem do momentu ostatniego rozbioru w 1795 r., mimo kilku podjętych prób nie doszło jednak w Polsce do kodyfikacji prawa karnego[10]. Do tego czasu stosunki seksualne dorosłych z dziećmi były w niewielkim zakresie przedmiotem dawnego polskiego prawa karnego zwyczajowego, a także częściowo prawa kościelnego. Po rozbiorach Polski na terenie ziem polskich zaczęło obowiązywać prawo państw zaborczych – Rosji, Prus oraz Austrii.

Warto nadmienić, że na części ziem polskich, stanowiących z mocy Kongresu Wiedeńskiego Królestwo Polskie, w 1818 r. został przyjęty Kodeks karzący Królestwa Polskiego[11]. W doktrynie jednak nie uznaje się, aby Królestwo Polskie stanowiło polskie państwo, a w konsekwencji nie uważa się tego kodeksu za pierwszy polski kodeks karny[12]. W przepisach art. 451 i 452 Kodeksu karzącego Królestwa Polskiego występek zhańbienia przez uwiedzenie – przez domownika lub sługę – małoletnich do lubieżności, którzy ukończyli 14 lat, a nie ukończyli 21 lat, był zagrożony karą publicznego aresztu od 3 miesięcy do roku[13]. Zgodnie z art. 453 występki te mogły być ścigane i karane jedynie wtedy, kiedy rodzice, krewni lub opiekunowie się tego domagali[14]. Przepis art. 111 natomiast za „połączone z użyciem cielesnym" uwiedzenie osoby, która nie ukończyła 14 lat, przewidywał karę ciężkiego więzienia od 3 do 10 lat, a w wypadkach kwalifikowanych – więzienia warownego od 10 do 20 lat[15].

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. w II Rzeczypospolitej obowiązywały cztery różne kodeksy karne państw zaborczych. Na byłym terytorium Cesarstwa Rosyjskiego obowiązywał Kodeks karny rosyjski z 22.03.1903 r., nazywany Kodeksem Tagancewa, na byłych ziemiach Cesarstwa Niemieckiego – Reichsstrafgesetzbuch z 15.05.1871 r., będący Kodeksem karnym Rzeszy Niemieckiej, na terenie byłych Austro-Węgier – Ustawa karna austriacka z 27.05.1852 r., stworzona na podstawie zmodyfikowanego Kodeksu Franciszkańskiego, a na pozostałych obszarach Spiszu, Orawy i Okręgu Czadeckiego – prawo karne węgierskie – Ustawa karna o zbrodniach i występkach z 28.05.1878 r., a także Ustawa o wykroczeniach z 14.06.1879 r. Pomimo różnic w kształtowaniu granicy wieku osoby małoletniej, po przekroczeniu której

9 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne*, Gdańsk 2001, s. 191; J. Sondel, *Prawo rzymskie jako podstawa projektów kodyfikacyjnych w dawnej Polsce*, „Zeszyty Prawnicze UKSW" 2001/1, s. 49. J. Sondel w swojej publikacji wspomniał, że Summa Rajmunda Partenopejczyka był to popularny w Polsce, Czechach, Austrii, a także na Węgrzech podręcznik prawa rzymskiego, który zawierał też elementy prawa kanonicznego, niemieckiego oraz polskiego. Autor podkreślił również, że zarówno miejsce powstania Summy, jak i osoba jej autora stanowiły przedmiot sporów między historykami prawa.

10 T. Bojarski, *Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego – od Makarewicza do stanu obecnego*, Teka Komisji Prawniczej, Polska Akademia Nauk, Oddział w Lublinie, 2008, s. 7; por. S. Glaser, *Polskie prawo karne w zarysie*, Kraków 1933, s. 84, 85.

11 T. Bojarski, *Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego...*, s. 7.

12 T. Bojarski, *Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego...*, s. 7.

13 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 191.

14 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 191.

15 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 191.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

sprawca czynu zabronionego ponosił odpowiedzialność karną, wszystkie ustawy karne państw zaborczych kryminalizowały kontakty seksualne z udziałem małoletniego[16]. Wskazane jest w tym miejscu odniesienie się do każdej z tych ustaw i ukazanie sposobu, w jaki penalizowane były zachowania natury seksualnej, dokonywane przez dorosłych względem dzieci na gruncie tych aktów prawnych.

Rosyjski Kodeks Tagancewa odegrał najważniejszą rolę ze wszystkich kodeksów zaborczych[17]. Był najmłodszym oraz najnowocześniejszym spośród kodeksów dzielnicowych[18]. Stosowany na największym obszarze Polski, w części XXVII zawierał przepisy dotyczące nierządu, które ujmowały stosunki o charakterze seksualnym bardzo kazuistycznie[19]. Kategorią nierządu objęte zostały w tym kodeksie dwa rodzaje czynów – obcowanie płciowe, czyli karalny akt spółkowania naturalnego, oraz lubieżność, rozumiana jako inne przypadki przestępnego zaspokojenia żądzy płciowej[20]. Zgodnie z art. 513 tego aktu normatywnego – winnemu czynu lubieżnego z dzieckiem niemającym lat 14 lub z nieletnim od lat 14 do 16 bez jego zgody, albo wprawdzie za jego zgodą, ale przez nadużycie jego nieświadomości, groziła kara zamknięcia w więzieniu na czas od roku do 3 lat lub zamknięcia w więzieniu do jednego roku[21]. Przepis art. 514 z kolei mówił o tym, że winny czynu lubieżnego z osobą płci żeńskiej, która ukończyła 16 lat, bez jej zgody, poniesie karę zamknięcia w więzieniu do roku[22]. W art. 515 natomiast zostały podane wypadki kwalifikacji oparte na szczególnym stosunku do osoby, nad którą dopuszczono się czynu lubieżnego, na szczególnym środku działania poprzez zmuszenie oraz na rodzaju czynu lubieżnego[23]. Na podstawie tego przepisu, winny przestępstw określonych w art. 513 i 514, popełnionych: 1) z osobą znajdującą się pod jego władzą lub opieką, 2) z osobą zmuszoną do tego przy pomocy gwałtu

16 J. Dworas-Kulik, *Rys historyczny przestępstwa o charakterze pedofilskim*, „Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia" 2016/1, s. 39.

17 J. Koredczuk, *Zaborcze kodyfikacje prawa karnego materialnego w Polsce w okresie przejściowym w latach 1918–1932*, „Okresy przejściowe – ustrój i prawo" 2019, s. 151.

18 J. Koredczuk, *Zaborcze kodyfikacje...*, s. 152; K. Buchała, *Prawo karne materialne. Wydanie drugie zmienione i uzupełnione według stanu ustawodawstwa na dzień 1 września 1988 r.*, Warszawa 1989, s. 108.

19 N. Tagancew, *Kodeks karny (22 marca 1903 r.)*, tłum. I. Dąbrowo, R. Lobman, L. Konic, Warszawa 1923, s. 654; J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 191, 192.

20 N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 654.

21 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej na ziemiach b. zaboru rosyjskiego z dodaniem: przepisów przechodnich i ustaw, zmieniających i uzupełniających postanowienia karne kodeksu; odpowiednich przepisów Kodeksu Karnego Niemieckiego i Ustawy Karnej Austriackiej, obowiązujących w pozostałych dzielnicach Rzeczpospolitej oraz Komentarza i orzeczeń Sądu Najwyższego*, Warszawa 1922, t. 3, s. 182; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 654; Wyd. Ministerstwa Sprawiedliwości, Kodeks karny z r. 1903 (przekład z rosyjskiego) z uwzględnieniem zmian i uzupełnień obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 maja 1921 roku, Warszawa 1922, s. 173 – w tej publikacji w opisie kar przewidzianych za niektóre przestępstwa wspomina się łamanym drukiem m.in. o tzw. domu poprawy czy ciężkich robotach. Jak wyjaśniono jednak w przedmowie opracowania z 1922 r., słowa podane takim drukiem nastręczają zastrzeżenia oraz wątpliwości co do zasadności tłumaczenia. Wobec tego w niniejszej pracy tłumaczenie to zostało pominięte na rzecz innych, przeważających w doktrynie wersji przekładu rosyjskiego Kodeksu karnego.

22 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 182; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 654; Wyd. Ministerstwa Sprawiedliwości, *Kodeks karny z r. 1903...*, s. 173.

23 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 186.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

na osobie albo groźby zabójstwa, bardzo ciężkiego lub ciężkiego uszkodzenia ciała osobie, której grożono, lub członkowi jej rodziny, jeśli taka groźba mogła wywołać w osobie, której grożono, obawę jej urzeczywistnienia, 3) z osobą płci żeńskiej, jeżeli czyn lubieżny połączony był z defloracją, lecz bez stosunku płciowego, podlegał karze w przypadkach wskazanych w art. 513 – zamknięcia w więzieniu na czas od 3 do 6 lat, a w przypadkach wskazanych w art. 514 – zamknięcia w więzieniu na okres od roku do 6 lat[24]. Czyn lubieżny opisany w tych przepisach musiał być zawiniony i umyślny[25]. Na bazie art. 516 winny pederastii popełnionej z nieletnim od lat 14 do 16 bez jego zgody, albo nawet za jego zgodą, ale przez nadużycie jego nieświadomości, ulegał karze więzienia od 3 do 6 lat, a jeżeli pederastii dopuszczono się z dzieckiem do lat 14, winnemu groziła kara ciężkiego więzienia na okres od 4 do 8 lat[26]. Usiłowanie dokonania tego czynu również było karalne[27]. Przez pederastię na gruncie tej ustawy rozumiano obcowanie mężczyzny z mężczyzną, w tym wypadku z chłopcem we wskazanym wieku, przez otwór stolcowy, będące przeciwnym naturze zaspokojeniem popędu płciowego[28]. W świetle art. 517 uwiedzenie do obcowania płciowego panny w wieku od lat 14 do 21, która znajdowała się pod władzą lub opieką winnego uwiedzenia, było zagrożone karą zamknięcia w więzieniu na czas do roku[29]. W przypadku tego przepisu usiłowanie nie ulegało karze[30]. Przepis art. 520 kryminalizował obcowanie płciowe z nieletnią od lat 14 do 16 bez jej zgody, albo nawet za jej zgodą, lecz poprzez nadużycie jej nieświadomości, i groziła za to kara zamknięcia w więzieniu na okres od 3 do 6 lat[31]. Usiłowanie dokonania tego czynu też było karalne[32]. Kolejny przepis art. 521 odnosił się do obcowania płciowego z nieletnią od 14 do 16 lat bez nadużycia jej nieświadomości, ale przy wykorzystaniu jej stanu bezradności, co było zagrożone sankcją więzienia na czas do roku, natomiast art. 522 przewidywał karę ciężkiego więzienia na czas od 4 do 10 lat za obcowanie płciowe z dzieckiem do lat 14[33]. Na gruncie analizowanej ustawy przyjęto, że dziecko w wieku poniżej 14 lat, bez względu na płeć, nie posiada odpowiedniego rozeznania i nie może wyrazić zgody na spółkowanie w dostateczny sposób dla sprowadzenia skutków prawnych takiej zgody, dlatego za to przestępstwo,

24 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 182, 183; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 658, 659; Wyd. Ministerstwa Sprawiedliwości, *Kodeks karny z r. 1903...*, s. 173, 174.

25 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 186; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 655.

26 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 187, 188; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 660, 661.

27 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 188; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 661.

28 N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 662.

29 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 189; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 663.

30 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 190, 191.

31 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 193; N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 668.

32 N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 668.

33 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 193, 196.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

uznawane za zgwałcenie, przewidziana została jedna z bardziej surowych kar[34]. Warto jeszcze przypomnieć treść art. 523 Kodeksu Tagancewa, zgodnie z którym winny obcowania płciowego, przewidzianego w art. 520–522, z krewnym zstępnym lub wstępnym, lub z osobą znajdującą się pod jego władzą lub opieką, miał być karany w przypadkach opisanych w art. 520 lub 521 – zamknięciem w ciężkim więzieniu na czas od 4 do 8 lat, a w przypadkach wskazanych w art. 522 – zamknięciem w ciężkim więzieniu na czas od 4 do 12 lat[35].

W Kodeksie karnym niemieckim przepisy dotyczące przestępstw seksualnych popełnionych przez dorosłych względem dzieci zawarte zostały w części II – o poszczególnych zbrodniach, występkach oraz wykroczeniach i o ich karaniu, w rozdziale XIII zawierającym zbrodnie i występki przeciwko obyczajności[36]. Kazuistyka wyliczenia przypadków karalnych nie była w tej ustawie mniejsza niż w Kodeksie karnym rosyjskim[37]. Na podstawie art. 176 karze ciężkiego więzienia do lat 10 ulegał m.in. ten, kto dopuścił się czynów nierządnych z osobami niemającymi 14 lat, lub ten, kto osoby te do popełnienia albo znoszenia czynów nierządnych nakłaniał[38]. Przy okolicznościach łagodzących karą było więzienie nie krótsze od 6 miesięcy[39]. Jeśli popełnienie tego przestępstwa spowodowało śmierć osoby pokrzywdzonej, karą było ciężkie więzienie od lat 10 lub ciężkie więzienie dożywotnie[40]. Przepis art. 182 natomiast przesądzał o tym, że kto dziewczę nieposzlakowane, które nie ukończyło jeszcze 16 lat życia, do cielesnego obcowania uwiódł, ulegał karze więzienia do roku, przy czym ściganie mogło nastąpić tylko na wniosek rodziców lub opiekuna uwiedzionej[41]. W rozumieniu tego przepisu „uwieść" oznaczało uczynić dziewczynkę skłonną do odbycia stosunku płciowego, wykorzystując jej brak doświadczenia seksualnego oraz słabą odporność psychiczną[42]. Nie miał większego znaczenia rodzaj oddziaływania psychicznego, sprawca nie musiał też stosować podstępu, aby popełnić ten czyn[43]. Za uwiedzioną jednak nie uważano dziewczyny, która sama się oddała[44]. Nie uznawano za nienaruszoną w swojej cnocie tej dziewczyny, która wcześniej pozwoliła świadomie i dobrowolnie na stosunek

34 W. Makowski, *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej...*, s. 197.

35 N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 669.

36 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami i uzupełnieniami po rok 1918 wraz z ustawą wprowadczą do Kodeksu Karnego dla Związku Północno-Niemieckiego (Rzeszy Niemieckiej) z dnia 31 maja 1870 r., przekład urzędowy Departamentu Sprawiedliwości Ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej, Poznań 1920, s. 5, 6.

37 W. Makowski, *Prawo karne – o przestępstwach w szczególności. Wykład porównawczy prawa karnego austrjackiego, niemieckiego i rosyjskiego obowiązującego w Polsce*, Warszawa 1924, s. 339.

38 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami..., s. 77.

39 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami..., s. 78.

40 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami..., s. 78.

41 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami..., s. 80.

42 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 192.

43 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 192, 193.

44 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 193.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

płciowy lub w inny sposób charakteryzowała się gorszącym oraz wyuzdanym postępowaniem[45]. Zakładano niewinność dziewczyny, dopóki rozwiązły tryb życia nie został jej udowodniony[46]. Na podstawie art. 174 karze ciężkiego więzienia do 5 lat podlegali m.in. opiekunowie, którzy ze swoimi pupilami; przysposobiciele i rodzice przybrani, którzy ze swoimi dziećmi; duchowni, nauczyciele oraz wychowawcy, którzy ze swoimi małoletnimi uczniami lub wychowańcami – dopuścili się czynu nierządnego[47]. Przy okolicznościach łagodzących karą również było więzienie nie krótsze od 6 miesięcy[48].

Ustawa karna austriacka zawierała przepisy związane z pedofilią w części I o zbrodniach, w rozdziale XIV – o zgwałceniu, zhańbieniu i innych ciężkich wypadkach nierządu[49]. Zgodnie z art. 127 tejże ustawy pozamałżeńskie spółkowanie cielesne z kobietą, która nie ukończyła 14 lat, należało uważać za zgwałcenie i karać według art. 126, który przewidywał za to przestępstwo sankcję w postaci ciężkiego więzienia od 5 do 10 lat[50]. Jeżeli natomiast gwałt spowodował u zgwałconej znaczną szkodę na zdrowiu albo życiu, wtedy należało przedłużyć karę na przeciąg lat 10 do 20[51]. Jeśli nastąpiła śmierć kobiety, wtedy karą było dożywotnie ciężkie więzienie[52]. Według art. 128, kto chłopca lub dziewczynę poniżej 14. roku życia nadużył cieleśnie w celu dogodzenia swojemu popędowi zmysłowemu w inny sposób niż przewidziany w art. 127, dopuścił się – o ile czynność ta nie stanowiła zbrodni oznaczonej w art. 129 lit. b – zbrodni zhańbienia i powinien zostać ukarany ciężkim więzieniem od roku do 5 lat, w razie bardzo obciążających okoliczności – do 10 lat, a jeśli nastąpił jeden ze skutków określonych w art. 126 – do 20 lat[53]. Ustawa karna austriacka, w części II o występkach i przekroczeniach, w rozdziale XIII o występkach i przekroczeniach przeciwko moralności publicznej zawierała również dwa artykuły, które odnosiły się do zbeszczeszczenia małoletniej córki albo krewnej pana albo pani domu przez domownika oraz skłaniania do nierządu małoletniego syna albo małoletniego krewnego domu przez służącą, pozostającą u rodziny na służbie[54]. Przepis art. 504 przewidywał karę ścisłego aresztu od 1 do 3 miesięcy dla domownika, który zbeszcześcił małoletnią córkę albo inną we wspólnym gospodarstwie pozostającą małoletnią krewną pana albo

45 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne*..., s. 193.

46 J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne*..., s. 193.

47 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami..., s. 76.

48 Kodeks Karny Rzeszy Niemieckiej z dnia 15 maja 1871 r. z późniejszymi zmianami..., s. 77.

49 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich zmieniających ją ustaw austrjackich i polskich wraz z ustawą o umorzeniu zasądzenia, ustawą o przedterminowym zwolnieniu, ustawą o warunkowym zawieszeniu kary i najważniejszymi ustawami dodatkowymi, wyd. J. W. Willaume, wyd. V uzupełnione przez M. Bodyńskiego, M. Bodek, Lwów 1929, s. 191, 192.

50 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 49.

51 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 49.

52 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 49.

53 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 49, 50. Na podstawie art. 129 lit. b Ustawy karnej austriackiej, jako zbrodnia karany był nierząd przeciw naturze, to jest z osobami tej samej płci.

54 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 192, 193, 168, 169.

pani domu, uzależniając wymiar kary od różnicy pokrewieństwa w stosunku jego do rodziny, natomiast art. 505 mówił o tym, że taką samą karę należy nałożyć na służącą pozostającą u rodziny na służbie, która skłania do nierządu małoletniego syna albo będącego w tym samym domu małoletniego krewnego[55]. Dochodzenie oraz karanie obu tych przekroczeń mogło się odbyć tylko na żądanie rodziców, krewnych albo opieki[56].

Należy również w tym miejscu poruszyć kwestię prawa karnego węgierskiego. Ustawa karna o zbrodniach i występkach z 1878 r., w części II o zbrodniach i występkach szczególnych oraz ich karach, w rozdziale XIV odnosiła się do zbrodni i wykroczeń przeciwko obyczajności[57]. W myśl art. 236 tego aktu prawnego mężczyzna, który angażował się w aktywność seksualną z porządną młodą dziewczyną w wieku poniżej 14. roku życia, popełniał przestępstwo czynu lubieżnego, naruszające poczucie wstydliwości i powinien zostać ukarany maksymalnie 5 latami więzienia[58]. Uznano, że młode dziewczyny poniżej 14. roku życia nie mają doświadczenia i wystarczającego rozeznania, żeby chronić się przed uwodzeniem przez dorosłych mężczyzn[59]. Jeżeli nastąpiła śmierć ofiary, wtedy sprawcy groziło więzienie dożywotnie[60]. Na gruncie węgierskiej ustawy karnej art. 236 był jedyną regulacją odwołującą się do czynów natury seksualnej względem dzieci. Było tak z uwagi na fakt, że inne przepisy w rozdziale XIV, opisującym zbrodnie i wykroczenia przeciwko obyczajności, nie zawierały rozróżnienia ze względu na wiek ofiar, co oznacza, że stosunki seksualne dorosłych z dziećmi mogły być penalizowane także na podstawie innych przepisów poza art. 236, na przykład w oparciu o art. 232, kryminalizujący zgwałcenie. Ściganie przestępstwa określonego m.in. w art. 236 co do zasady następowało tylko na wniosek pokrzywdzonego, przy czym raz złożony, nie mógł być wycofany[61]. W wyjątkowych przypadkach przestępstwo to mogło być ścigane bez wniosku pokrzywdzonego[62]. Zgodnie z art. 240 węgierskiej

55 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 168, 169.

56 Ustawa karna z dnia 27 maja 1852 r. I. 117 dpp. z uwzględnieniem wszelkich..., s. 169.

57 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits (28 mai 1878) et Code Pénal Hongrois des contraventions (14 juin 1879) traduits en annotés par C. Martinet, P. Dareste, Paris 1885 – Ustawa karna o zbrodniach i występkach z 28 maja 1878 roku, a także Ustawa o wykroczeniach z 14 czerwca 1879 roku przetłumaczona z węgierskiego na francuski przez C. Martinet i P. Dareste, Paryż 1885 – tłumaczenie własne.

58 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits..., s. 97, 98. Zgodnie z ustawą z 1878 roku określenie „porządna młoda dziewczyna" nie wykluczało dziewcząt, które prowadziły notorycznie nieobyczajne życie. W uzasadnieniu do ustawy wyjaśniono, że ofiara nie musi być dziewicą, aby można było stosować względem niej ten przepis. Więzienie mogło tutaj oznaczać tzw. dom poprawy bądź dom więziennictwa, czyli istniejące w XVIII wieku miejsce przeznaczone dla niektórych przestępców, będące połączeniem więzienia, domu poprawczego i zakładu pracy. Z uwagi jednak na uzasadnione wątpliwości co do prawidłowości określenia, w niniejszej pracy używane jest słowo „więzienie".

59 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits..., s. 98.

60 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits..., s. 98.

61 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits..., s. 98.

62 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits..., s. 98.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

ustawy karnej, czyn lubieżny względem dziecka pozostawał bezkarny, jeśli sprawca i ofiara zawarły małżeństwo przed ogłoszeniem wyroku skazującego[63].

Ustawodawstwo państw zaborczych, częściowo uzupełniane przez dodatkowe akty prawne polskiej władzy, obowiązywało do czasu wejścia w życie pierwszego polskiego kodeksu karnego[64].

III. § 2. Przestępstwo pedofilii w Kodeksie karnym z 1932 r.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Państwo Polskie musiało radzić sobie z wieloma praktycznymi problemami wynikającymi z odmienności w przepisach zaborczych kodeksów karnych, obowiązujących w poszczególnych dzielnicach[65]. Młoda II Rzeczpospolita stanęła więc przed dużym wyzwaniem, jakim była unifikacja oraz kodyfikacja prawa, m.in. karnego[66]. Istniejąca potrzeba przygotowania własnego prawa odpowiadającego wymaganiom współczesności spowodowana była koniecznością zapewnienia właściwego funkcjonowania kraju[67]. W zakresie ustawy karnej polscy prawnicy dzielili się na zwolenników wyboru jednego z obowiązujących kodeksów karnych państw zaborczych i rozciągnięcia jego mocy obowiązującej na teren całej Polski, zwolenników przygotowania kodeksu stanowiącego kompilację wszystkich kodeksów państw zaborczych oraz tych, którzy opowiadali się za stworzeniem nowego polskiego kodeksu karnego[68]. Pomimo usilnych prób wprowadzenia do polskiego systemu prawnego wysoko ocenianego przez część kodyfikatorów Kodeksu Tagancewa, z uwagi na duże ambicje i poczucie patriotyzmu zdecydowano się na opracowanie nowego kodeksu karnego[69]. W latach 1919–1932 Komisja Kodyfikacyjna tworzyła projekty nowej ustawy karnej, czego ostatecznym efektem było wprowadzenie w formie Rozporządzenia Prezydenta RP – I. Mościckiego, na obszarze całego Państwa Polskiego, Kodeksu karnego z dnia 11.07.1932 r., który wszedł w życie w dniu 1.09.1932 r.[70] Kodeks ten do dzisiaj wskazywany jest jako wzór techniki legislacyjnej[71]. W literaturze przedmiotu Kodeks karny z 1932 r. bywa nazywany Kodeksem Makarewicza z uwagi na fakt, że jednym z jego twórców był wybitny przedstawiciel polskiej nauki prawa

63 Code Pénal Hongrois des crimes et des délits..., s. 98, 99.

64 M. Cieślak, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1994, s. 60.

65 Por. J. Koredczuk, *Zaborcze kodyfikacje...*, s. 161.

66 Por. K. Bradliński, *Polskie kodeksy karne okresu międzywojnia*, „Studenckie Zeszyty Naukowe" 2018/38, s. 33, 34; por. A. Dębiński, *Słowo na rozpoczęcie konferencji* (w:) *Prawo karne w poglądach Profesora Juliusza Makarewicza*, red. A. Grześkowiak, Lublin 2005, s. 21.

67 T. Bojarski, *Konstrukcja Kodeksu Karnego z 1932 r. i jego przepisów* (w:) *Kodeks karny z 1932 roku*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, M. Gałązka, R. G. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk, Lublin 2015, s. 9; por. K. Bradliński, *Polskie kodeksy...*, s. 33, 34; por. A. Dębiński, *Słowo na rozpoczęcie...*, s. 21.

68 K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1997, s. 32; K. Bradliński, *Polskie kodeksy...*, s. 35.

69 K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 32; K. Bradliński, *Polskie kodeksy...*, s. 35.

70 T. Bojarski, *Polskie prawo karne*, Warszawa 2006, s. 51; K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 33; K. Bradliński, *Polskie kodeksy...*, s. 36.

71 A. Dębiński, *Słowo na rozpoczęcie...*, s. 21.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

– Juliusz Makarewicz, który wywarł znaczący wpływ na treść przepisów w tej ustawie[72]. Z chwilą ujednostajnienia prawa karnego poprzez wprowadzenie nowego kodeksu na terytorium całej Polski, zaistniały podstawy dla samodzielnej polskiej nauki[73].

W Kodeksie karnym Makarewicza z 1932 r. przestępstwa na tle seksualnym wobec małoletnich zostały uregulowane w części szczególnej, w rozdziale XXXII o tytule „Nierząd"[74]. Według J. Makarewicza pod pojęciem czynu nierządnego należało rozumieć wszelkie działanie skierowane na zaspokojenie popędu płciowego w inny sposób niż ten wyznaczony przez społeczeństwo, zatem inaczej niż przez spółkowanie małżeńskie[75]. Spółkowaniem natomiast określane było na gruncie Kodeksu karnego z 1932 r. obcowanie płciowe[76]. Podobnie odniósł się do tego zagadnienia Z. Papierkowski, który uważał, że słowo „nierząd" jest antytezą terminu „rząd", inaczej porządek, zatem nierząd oznacza nieporządek, anarchię w dziedzinie zaspokajania popędu płciowego[77]. Porządek zgodnie z poglądem tego Autora panował wtedy, kiedy zaspokajanie popędu płciowego odbywało się legalnie, czyli w małżeństwie[78]. Zarówno według Makarewicza, jak i według Papierkowskiego czyny nierządne rozumiane w ten sposób były przedmiotem zainteresowania prawa karnego przy wystąpieniu konkretnych okoliczności[79]. Prawo karne z reguły wkraczało tylko tam, gdzie doszło do szeroko rozumianego nadużycia popędu płciowego[80]. Mogło to nastąpić na przykład w związku z działaniem wbrew woli drugiej osoby, z racji na chęć osiągania zysku, przez wzgląd na wywoływanie publicznego zgorszenia, czy z uwagi na wiek pokrzywdzonego[81].

Przestępstwa seksualne popełnione przez dorosłych wobec dzieci zostały określone w art. 203 i 213 tzw. Kodeksu Makarewicza[82]. Zgodnie z art. 203 tej ustawy, kto dopuścił się czynu nierządnego względem osoby poniżej lat 15 albo osoby zupełnie lub częściowo pozbawionej zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, podlegał karze więzienia do lat 10[83]. Dla bytu opisywanego przestępstwa nie był konieczny akt obcowania płciowego, a wystarczył każdy

72 A. Dębiński, *Słowo na rozpoczęcie...*, s. 21.

73 W. Wolter, *Prawo karne – Zarys wykładu systematycznego, Część ogólna, I. Ustawa karna i przestępstwo na tle Kodeksu Karnego z 1932 r., Kodeksu Karnego Wojska Polskiego z 1944 r. oraz Dekretów od 1944 do 1946 r.*, Warszawa 1947, s. 13.

74 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 60 poz. 571).

75 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem, wyd. V, Lwów 1938*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Lublin 2012, s. 483.

76 L. Hochberg, *Przestępstwa przeciwko życiu, wolności, obyczajności i czci według nowego Kodeksu karnego*, Warszawa 1969, s. 41, 42.

77 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa), A. Kodeks karny, B. Ustawodawstwo dodatkowe, Zeszyt I*, Lublin 1947, s. 106.

78 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 106.

79 Por. Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 107; por. J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 483, 484.

80 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 107.

81 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 107; J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 483, 484.

82 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 60 poz. 571).

83 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 60 poz. 571).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

czyn mający na celu zaspokojenie popędu płciowego[84]. Działanie przestępne sprawcy w postaci dokonania czynu nierządnego mogło polegać na obcowaniu płciowym lub na jakiejkolwiek innej czynności prowadzącej do zaspokojenia popędu płciowego, na przykład na dotykaniu narządów rodnych czy tuleniu się[85]. Kodeks przyjął, że w przypadku osób poniżej 15. roku życia, podobnie jak w przypadku osób niepoczytalnych, nawet dobrowolnie wyrażona zgoda nie ma znaczenia i nie wpływa na bezprawność czynu, ponieważ osoba w tym wieku jest pozbawiona zdolności do wyrażenia prawnie skutecznej zgody, jak też do rozpoznania jej znaczenia[86]. Osoby takie zatem nie posiadały wolnej dyspozycji płciowej[87]. Przy dziecku w wieku poniżej lat 15 zachodził jeszcze wzgląd na interes gatunku, uznano bowiem, że czyn nierządny dokonany zwłaszcza wobec tak młodej osoby prowadzi do wyniszczenia moralnego i fizycznego[88]. Analizowane przestępstwo mogło zostać popełnione tylko z winy umyślnej, przy czym zamiar sprawcy musiał obejmować świadomość wieku ofiary przestępstwa[89]. Nie mogła być zatem karana na podstawie tego przepisu osoba, która dopuściła się czynu nierządnego z dzieckiem nad wiek rozwiniętym i miała w związku z tym podstawy ku temu, by przypuszczać, że ma do czynienia z osobą mającą więcej niż 15 lat[90]. Podmiotem tego czynu zabronionego, jak też podmiotem czynności wykonawczej mogła być zarówno kobieta, jak i mężczyzna[91]. Do ścigania przestępstwa z art. 203 Kodeksu Makarewicza nie było konieczne złożenie wniosku przez pokrzywdzonego, zważywszy na konieczność bezwzględnej reakcji karnej[92]. Państwo liczyło się z tym, że jeśli nie podjęłoby się takiej reakcji, mogłoby dojść do samosądów i represji ze strony oburzonych obywateli, czego przecież powinno się unikać w interesie porządku publicznego[93].

Na podstawie art. 213 Kodeksu karnego z 1932 r., kto dopuścił się czynu nierządnego publicznie lub w obecności nieletniego poniżej lat 15, podlegał karze aresztu do roku[94]. Przepis ten więc obejmował dwa przestępstwa, publiczne dopuszczenie się czynu nierządnego oraz dopuszczenie się czynu nierządnego w obecności nieletniego

84 Cyt. za: J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 484.

85 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 108; S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny – Komentarz, Prawo o wykroczeniach, Przepisy wprowadzające, Tezy z orzeczeń Sądu Najwyższego, Wyciągi z motywów ustawodawczych*, Kraków 1934, s. 658, 659.

86 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 484; Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 108; S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny – Komentarz...*, s. 660; J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności – Rozdział XXV Kodeksu karnego – Komentarz*, Warszawa 2001, s. 148.

87 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 108.

88 Cyt. za: J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej...*, s. 148.

89 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 485; S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny – Komentarz...*, s. 659.

90 M. Siewierski, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach – Komentarz, wyd. VIII*, Warszawa 1958, s. 274.

91 Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)...*, s. 108.

92 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 485.

93 S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny – Komentarz...*, s. 681.

94 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 60 poz. 571).

poniżej 15. roku życia[95]. Dokonanie czynu nierządnego w obecności osoby, która nie ukończyła 15 lat, było karalne także wtedy, kiedy nastąpiło to w miejscu zamkniętym, bez obecności żadnych innych osób[96]. Na gruncie tego przepisu każda więc czynność nierządna w obecności nieletniego była penalizowana[97]. Działanie przestępne musiało być umyślne, toteż w opisywanym przypadku sprawca musiał mieć pełną świadomość obecności nieletniego w wieku poniżej lat 15[98]. Nie było przy tym konieczne, aby działanie sprawcy było nakierowane na wywołanie zgorszenia ani na wywołanie podniecenia płciowego u nieletniego[99].

Kodeks karny z 1932 r. przyczynił się do integracji ziem polskich po okresie rozbiorów, ujednolicając ustawodawstwo karne na terenie całego Państwa Polskiego[100]. O wartości Kodeksu karnego z 1932 r. świadczy fakt, iż obowiązywał do dnia 31.12.1969 r. i stanowił trzon polskiego prawa karnego w rzeczywistości Polski Ludowej, choć władze komunistyczne po II wojnie światowej zmieniały niektóre jego przepisy[101]. Wydawane były również różne ustawy dodatkowe, przewidujące odpowiedzialność karną związaną z nowymi zjawiskami społecznymi, które powstały razem ze zmianą ustroju lub regulowały odpowiedzialność karną inaczej niż poprzedni kodeks karny, nie uchylając formalnie jego przepisów[102]. Milcząco straciły moc normy prawa karnego, które zostały uznane za sprzeczne z zasadami ustroju i państwa demokracji ludowej[103]. Kodeks karny z 1932 r. został bowiem stworzony w czasach, kiedy panowały inne warunki polityczne, społeczne oraz kulturowe, a także był oparty na zupełnie odmiennym systemie wartości niż ten, który wynikał z podstaw komunistycznego prawa karnego[104]. Przepisom Kodeksu karnego Makarewicza, które w okresie Polski Ludowej pozostały w mocy, bardzo często nadawano drogą sądowej interpretacji inny sens, aby mogły być odpowiednio zastosowane w celu realizacji założeń komunistycznego państwa i prawa[105]. Przepisy zabraniające stosunków seksualnych z dziećmi w Kodeksie karnym z 1932 r. obowiązywały jednak aż do czasu wejścia w życie Kodeksu karnego z 1969 r.

95 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 496.

96 S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny – Komentarz...*, s. 682.

97 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 496.

98 J. Nisenson, M. Siewierski, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach – Komentarz, Orzecznictwo, Przepisy wprowadzające i związkowe*, Łódź 1949, s. 180; J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 496.

99 J. Nisenson, M. Siewierski, *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach...*, s. 180; J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem...*, s. 496.

100 I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1989, s. 60.

101 K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 34, 35; T. Bojarski, A. Gimbut, C. Gofroń, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Prawo karne*, Lublin 1994, s. 35.

102 K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 35.

103 A. Grześkowiak, *Aksjologia komunistycznego prawa karnego w Polsce Ludowej* (w:) *Komunistyczne prawo karne Polski Ludowej*, red. A. Grześkowiak, Lublin 2007, s. 19, 20.

104 A. Grześkowiak, *Aksjologia komunistycznego prawa...*, s. 18, 19.

105 Cyt. za: A. Grześkowiak, *Aksjologia komunistycznego prawa...*, s. 19.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

IV. § 3. Ujęcie przestępstwa pedofilii na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r.

Pod koniec lat 40. XX wieku pojawiła się myśl stworzenia nowej ustawy karnej, w związku z czym w latach 50. i 60. ubiegłego stulecia powstawały projekty kodeksu karnego, będące efektem żmudnych prac komisji kodyfikacyjnych[106]. W projekcie Kodeksu karnego wydanym w 1956 r. przepis penalizujący kontakty seksualne z osobą poniżej 15. roku życia znalazł się w rozdziale XVI, dotyczącym przestępstw przeciwko obywatelowi i jego prawom, w podrozdziale IV zawierającym przestępstwa przeciwko młodzieży[107]. Zgodnie z art. 161 wspomnianego projektu, kto dopuściłby się czynu lubieżnego w stosunku do osoby, która nie ukończyła 15 lat, podlegałby karze pozbawienia wolności od 2 do 10 lat[108]. W projekcie Kodeksu karnego z 1963 r. przepis zabraniający kontaktów seksualnych z dziećmi umieszczono w rozdziale XXIV, regulującym przestępstwa przeciwko wolności i godności człowieka[109]. Na podstawie art. 273 § 1 tego projektu, kto zaspokajałby popęd płciowy z osobą, która nie ukończyła lat 15, podlegałby karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat[110]. W projekcie Kodeksu karnego z 1966 r. z kolei unormowanie odnoszące się do przedmiotowego zakazu zostało umieszczone w rozdziale XXIII, typizującym przestępstwa przeciwko rodzinie i młodzieży, i w art. 179, w myśl którego kto dopuściłby się czynu lubieżnego względem osoby poniżej lat 15, podlegałby karze pozbawienia wolności od roku do lat 10[111]. W projekcie Kodeksu karnego z 1968 r. natomiast przepis ten umieszczono już w rozdziale obejmującym przestępstwa przeciwko obyczajności[112]. Regulacja art. 182 projektu z 1968 r. za dopuszczenie się czynu lubieżnego względem osoby poniżej 15. roku życia przewidywała karę pozbawienia wolności od roku do lat 10[113]. To właśnie projekt ustawy karnej z 1968 r. stał się podstawą uchwalonego przez Sejm w dniu 19.04.1969 r. nowego Kodeksu karnego[114]. Ustawa ta weszła w życie 1.01.1970 r.[115]

Należy zaznaczyć, że w Kodeksie karnym z 1969 r. przestępstwa na tle seksualnym zostały umiejscowione w dwóch rozdziałach, w rozdziale XXII „Przestępstwa

106 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 5; T. Bojarski, A. Gimbut, C. Gofroń, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Prawo karne*..., s. 35.

107 Projekt Kodeksu karnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Przepisy wprowadzające, Warszawa 1956, s. 42, 43.

108 Projekt Kodeksu karnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Przepisy wprowadzające, Warszawa 1956, s. 43.

109 Projekt Kodeksu karnego, Warszawa 1963, s. 52, 56, 92.

110 Projekt Kodeksu karnego, Warszawa 1963, s. 52, 56, 92.

111 Projekt Kodeksu karnego, Część szczególna, Wprowadzenie, Warszawa 1966, s. 18, 19.

112 Projekt Kodeksu karnego oraz Przepisów wprowadzających Kodeks karny, Warszawa 1968, s. 50.

113 Projekt Kodeksu karnego oraz Przepisów wprowadzających Kodeks karny, Warszawa 1968, s. 50.

114 T. Bojarski, A. Gimbut, C. Gofroń, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Prawo karne*..., s. 35.

115 T. Bojarski, A. Gimbut, C. Gofroń, A. Wąsek, J. Wojciechowski, *Prawo karne*..., s. 35.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

przeciwko wolności" oraz w rozdziale XXIII „Przestępstwa przeciwko obyczajności"[116]. W rozdziale XXII ustawodawca umieścił przestępstwa, w których przedmiotem ochrony była wolność od wszelkich form wymuszeń i nadużyć seksualnych, natomiast w rozdziale XXIII element wolnościowy zszedł na dalszy plan, a przyjęto, że zawarte w tej jednostce redakcyjnej przestępstwa naruszają obyczajowość seksualną, czyli określone zasady współżycia seksualnego[117]. Było to więc na gruncie analizowanej ustawy dobro bardziej abstrakcyjne i ogólne niż wolność seksualna, będąca indywidulanym przedmiotem ochrony[118]. Ustawodawca w 1969 r. zawarł przepisy sankcjonujące stosunki seksualne z dziećmi właśnie w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko obyczajności[119]. M. Filar podkreślił, że prawnokarna ochrona nietykalności płciowej dzieci podyktowana została na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r. tym, że osoba poniżej 15. roku życia nie jest rozwinięta na tyle, żeby przyswoić system norm oraz kanony obyczajowe, pozwalające na podjęcie prawnie wiążącej decyzji w zakresie dyspozycji seksualnej, a także faktem, iż wczesne rozpoczęcie życia seksualnego przez taką osobę może niekorzystnie wpłynąć na jej dalszy rozwój psychiczny i fizyczny[120]. Rodzajowym przedmiotem ochrony było więc, obok obyczajności płciowej, zapewnienie prawidłowego rozwoju moralnego i fizycznego osób poniżej 15. roku życia, a w rezultacie właściwego rozwoju gatunku ludzkiego[121].

Zgodnie z art. 176 ustawy karnej z 1969 r., kto dopuścił się czynu lubieżnego względem osoby poniżej lat 15, podlegał karze pozbawienia wolności od roku do lat 10[122]. Przepis ten posługiwał się terminem czynu lubieżnego, który to termin jest szerszy zarówno od pojęcia czynu nierządnego, jak też od pojęcia obcowania płciowego[123]. Ustawodawca chciał bowiem stworzyć takie określenie, które objęłoby swoim zakresem nie tylko stosunki cielesne, polegające na obcowaniu płciowym lub na podobnym zachowaniu, lecz jakiekolwiek wykorzystanie osoby poniżej lat 15 dla celów seksualnych[124]. Za czyny lubieżne według M. Filara uznać należało wszelkie czyny o seksualnym wyrazie, które są w stanie obiektywnie zakłócić prawidłowy rozwój fizyczny i psychiczny dziecka w sferze seksualnej[125]. Pojęcie czynu lubieżnego określało zachowanie

116 Ustawa z dnia 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r. nr 13 poz. 94).

117 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 27.

118 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 78.

119 Ustawa z dnia 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r. nr 13 poz. 94).

120 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 89.

121 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 95; W. Gutekunst (w:) *Prawo karne – Część szczególna*, wyd. zmienione według stanu prawnego na 1 stycznia 1980 r., red. W. Świda, Wrocław–Warszawa 1980, s. 236.

122 Ustawa z dnia 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r. nr 13 poz. 94).

123 L. Hochberg, *Przestępstwa przeciwko życiu...*, s. 42.

124 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 96.

125 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 97.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

tylko w stosunku do dziecka poniżej 15. roku życia[126]. W konsekwencji, dla popełnienia czynu lubieżnego nie był konieczny kontakt fizyczny z ciałem pokrzywdzonego, a wystarczające było jego intelektualne uczestniczenie w wydarzeniach wynikających z zachowania sprawcy[127]. Wobec powyższego stronę przedmiotową przestępstwa z art. 176 stanowiło, najogólniej stwierdzając, dopuszczenie się czynu lubieżnego, rozumianego jako każde działanie podjęte w celu podrażnienia lub zaspokojenia popędu płciowego[128]. Przedmiotem czynności wykonawczej na gruncie przepisu art. 176 Kodeksu karnego z 1969 r. była osoba poniżej lat 15, bez względu na stopień rozwoju fizycznego oraz psychicznego, a także bez względu na płeć[129]. Zgoda pokrzywdzonego na dokonanie czynu lubieżnego nie miała żadnego znaczenia, ponieważ zakładano, że osoba poniżej 15. roku życia nie ma jeszcze odpowiedniego rozeznania, aby móc zrozumieć skutki prawne wyrażenia takiej zgody[130]. Czyn z art. 176 był przestępstwem ogólnym, którego mogła się dopuścić każda osoba dowolnej płci[131]. Przestępstwo to można było popełnić jedynie umyślnie, w formie zamiaru bezpośredniego[132]. Aby można było mówić o dokonaniu tego czynu zabronionego, sprawca musiał być świadomy wieku ofiary, a więc tego, że ofiara jest jeszcze dzieckiem, które nie osiągnęło dojrzałości płciowej[133]. Świadomość ta mogła wynikać zarówno ze znajomości wieku metrycznego dziecka, bądź z orientacji co do stopnia jego rozwoju fizycznego czy sytuacji społecznej[134]. Sprawca nie musiał znać dokładnego wieku dziecka, a wystarczało, że zakładał jego niedojrzałość płciową oraz wiek poniżej 15 lat i godził się na taką ewentualność, dopuszczając się z nim czynu lubieżnego[135]. Jeżeli natomiast sprawca, uwzględniając wygląd zewnętrzny pokrzywdzonego, a także jego zachowanie, mylnie

126 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 99; I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 510; I. Andrejew, *Polskie prawo karne...*, s. 414.

127 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 99; J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny – Komentarz*, Warszawa 1987, s. 126. Odmiennie w tej kwestii zob. K. Buchała, *Prawo karne materialne...*, s. 644, który uważał, że taka interpretacja czynu lubieżnego jest zbyt szeroka. Ujęcie takie uznaje za czyn lubieżny również m.in. ekshibicjonizm czy obnażanie organów płciowych w obecności dziecka do lat 15, a według tego Autora taka wykładnia art. 176 obejmowałaby krąg zachowań z art. 177, penalizującego dopuszczanie się czynu nierządnego w obecności osoby poniżej lat 15 albo publicznie, w efekcie czego norma z art. 177 byłaby pusta. Powstawałyby kolizje pomiędzy tymi dwoma przepisami, ponieważ każdy czyn nierządny w obecności dziecka byłby szczególnym przypadkiem czynu lubieżnego. Zgodnie zatem z poglądem K. Buchały czyn lubieżny powinien być rozumiany tylko jako fizyczne zetknięcie się sprawcy z ofiarą, które ma na celu zaspokojenie najczęściej zboczonego popędu płciowego lub też wzmożenie pobudliwości seksualnej.

128 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 516; I. Andrejew, *Polskie prawo karne...*, s. 414.

129 J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny...*, s. 151; M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 96.

130 L. Hochberg, *Przestępstwa przeciwko życiu...*, s. 42; W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 237.

131 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 100, 101.

132 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 102; W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 237.

133 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 516.

134 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 516.

135 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 516; W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 237.

przypuszczał, że pokrzywdzony ma co najmniej 15 lat, wtedy czyn lubieżny nie był karalny z uwagi na błąd co do znamienia czynu zabronionego[136].

W myśl art. 177 Kodeksu karnego z 1969 r., kto dopuścił się czynu nierządnego w obecności osoby poniżej lat 15 albo publicznie, podlegał karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny[137]. W odniesieniu do popełnienia czynu nierządnego w obecności osób poniżej 15. roku życia, ustawa w związku ze szkodliwością zbyt wczesnego pobudzania popędu płciowego u takich osób, przez tę regulację zmierzała do zapewnienia im ochrony także przed bezpośrednim zetknięciem się z przejawami seksualizmu, a wobec tego do ochrony ich prawidłowego rozwoju pod względem płciowym oraz zdrowia psychicznego[138]. Przepis ten, zakazując czynów nierządnych w obecności dziecka albo publicznie, miał też na celu ochronę poczucia przyzwoitości w społeczeństwie, zwłaszcza w stosunku do dzieci, u których poczucie to mogło nie być wystarczająco wykształcone[139]. Czyn nierządny na gruncie tego przepisu rozumiany był jako każdy czyn będący przejawem życia płciowego, obiektywnie zdolny naruszyć społeczne poczucie obyczajności oraz przyzwoitości płciowej[140]. Do takich czynów zaliczały się więc czyny sprzeczne z normami moralnymi społeczeństwa w dziedzinie płciowej, bez względu na to, czy czyn w danym przypadku zaspokajał lub podniecał seksualnie jego sprawcę[141]. Przestępstwo z art. 177 Kodeksu karnego z 1969 r. musiało zostać popełnione w stosunku do osoby w wieku poniżej lat 15 albo publicznie, przy czym obecność dziecka rozumieć należało w sensie obecności nie tylko fizycznej, ale przede wszystkim intelektualnej[142]. Małoletni musiał więc zdawać sobie sprawę z tego, że sprawca dopuszcza się czynu nierządnego[143]. Czyn określony w omawianym przepisie był przestępstwem ogólnym, zatem mógł popełnić je każdy, bez względu na płeć oraz jakiekolwiek cechy osobowe[144]. Zamiar sprawcy co do czynu musiał mieć charakter bezpośredni, natomiast co do okoliczności czynu wystarczający był zamiar ewentualny, kiedy sprawca był świadomy i godził się w analizowanym przypadku na dopuszczenie się czynu nierządnego w obecności osoby w wieku poniżej 15. roku życia[145]. Przeanalizowane przepisy art. 176 i 177 Kodeksu karnego z 1969 r. obowiązywały aż do czasu wejścia w życie Kodeksu karnego z 1997 r.

136 W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 237.

137 Ustawa z dnia 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r. nr 13 poz. 94).

138 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 102; K. Buchała, *Prawo karne materialne...*, s. 646; W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 238.

139 I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny...*, s. 517.

140 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 106, 107.

141 W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 238.

142 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 107.

143 W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 238.

144 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 109; W. Gutekunst (w:) *Prawo karne...*, s. 239.

145 M. Filar, *Przestępstwa seksualne...*, s. 109, 110.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, zarówno w Kodeksie karnym z 1932 r., jak też na gruncie Kodeksu karnego z 1969 r. przyjęto, że zbyt wczesne rozbudzenie seksualne osoby poniżej 15. roku życia może niekorzystnie wpłynąć na jej dalszy rozwój[146]. Ustawodawcy byli też zgodni co do tego, że dziecko powinno być pozbawione możliwości wyrażenia prawnie skutecznej zgody w sferze stosunków seksualnych[147]. W konsekwencji zgoda taka na obcowanie płciowe lub inny kontakt seksualny wyrażona przez dziecko nie miała znaczenia na płaszczyźnie obu tych ustaw karnych[148].

V. § 4. Charakterystyka przestępstwa pedofilii w Kodeksie karnym z 1997 r.

Na początku lat 80. XX wieku zrodziło się w Polsce silne dążenie do kolejnej reformy prawa karnego, z założeniem jego demokratyzacji oraz liberalizacji[149]. W 1981 r. przygotowano dwa projekty nowelizacji obowiązującego wtedy Kodeksu karnego z 1969 r. – projekt będący dziełem komisji powołanej przez Ministra Sprawiedliwości i projekt stworzony przez teoretyków i praktyków prawa[150]. Prace nad wspomnianymi projektami przerwano z uwagi na wprowadzenie stanu wojennego[151]. Zostały one wznowione dopiero w 1987 r., kiedy to została powołana nowa Komisja do spraw reformy prawa karnego[152]. Warunki do gruntownej reformy prawa karnego powstały jednak dopiero po zmianie ustroju w 1989 r.[153] Celem Komisji w ponownie zmienionym składzie stało się już opracowanie projektu nowego kodeksu karnego, głównie przez wzgląd na fakt, że reforma dotychczas obowiązującego prawa karnego miała być głęboka i kompleksowa[154]. Było to spowodowane koniecznością przebudowy prawa karnego z kryminalno-politycznego punktu widzenia, a także niezbędnością głębokich zmian w zakresie części szczególnej polskiej ustawy karnej[155]. W latach 90. minionego stulecia powstało kilka wersji projektu nowego kodeksu karnego. Wszystkie

146 I. Jankowska-Prochot, *Prawnoporównawcza analiza przestępstw...*, s. 327.

147 I. Jankowska-Prochot, *Prawnoporównawcza analiza przestępstw...*, s. 327.

148 I. Jankowska-Prochot, *Prawnoporównawcza analiza przestępstw...*, s. 327.

149 T. Bojarski, *Kodeks karny z 1997 roku – wprowadzenie*, Zakamycze 1998, s. 16.

150 J. Szumski, *Kodeks karny – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – wprowadzenie*, Lublin 1999, s. 3; T. Bojarski, *Kodeks karny z 1997 roku...*, s. 16.

151 J. Szumski, *Kodeks karny...*, s. 4; T. Bojarski, *Kodeks karny z 1997 roku...*, s. 16.

152 M. Cieślak, *Polskie prawo karne...*, s. 62.

153 K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 43.

154 K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 44; S. Lelental, M. Niewiadomska-Krawczyk, *Przebieg prac nad przygotowaniem projektów kodyfikacji karnej z 1997 roku, ze szczególnym uwzględnieniem projektu Kodeksu karnego wykonawczego* (w:) *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego*, t. LIV, 2019/3969, s. 16; Projekt Kodeksu karnego – Uzasadnienie, 1990, s. 1; Projekt Kodeksu karnego – Uzasadnienie, 1991, s. 1. Prace legislacyjne dotyczyły przygotowania nowego Kodeksu karnego, Kodeksu postępowania karnego oraz Kodeksu karnego wykonawczego.

155 T. Bojarski, *Kodeks karny z 1997 roku...*, s. 16, 17.

z nich wychodziły z założenia, że nowe prawo karne powinno przyjąć aksjologię odpowiadającą demokratycznemu państwu prawa, w którym prawo karne nie stanowi instrumentu polityki, a służy ochronie systemu podstawowych wartości[156]. Myślą przewodnią nowego prawa karnego miała być również ochrona godności człowieka, zarówno pokrzywdzonego, jak i sprawcy przestępstwa, oraz ochrona dóbr służących człowiekowi[157]. Pojawiła się też potrzeba dostosowania regulacji polskiego prawa karnego do międzynarodowych standardów, wynikających z umów międzynarodowych, jakimi związała się Rzeczpospolita Polska[158]. W projekcie Kodeksu karnego z 1990 r. art. 203 ujęty w rozdziale XXV, obejmującym przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, za dopuszczenie się obcowania płciowego lub innej czynności seksualnej względem osoby poniżej lat 16 przewidywał karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5[159]. W projekcie z 1990 r. została więc znacząco obniżona sankcja za przestępstwo pedofilii, zarówno w stosunku do wcześniejszych projektów, jak też do wcześniej obowiązujących polskich ustaw karnych. Ponadto w uzasadnieniu do tego projektu wskazano, że podwyższenie wieku małoletnich, chronionych m.in. przed przestępstwami przeciwko obyczajności, było związane z przewidywanym zakresem wydawnictw pornograficznych, jak również zmuszaniem małoletnich do prostytucji i produkcji filmów oraz zdjęć o charakterze pornograficznym[160]. Projekt Kodeksu karnego z 1991 r. również zawarł przestępstwo pedofilii w rozdziale XXV, zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności"[161]. Przepis art. 206 wspomnianego projektu za dopuszczenie się obcowania płciowego lub innej czynności seksualnej względem osoby w wieku poniżej lat 15 przewidywał karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5[162]. Granica wieku małoletniego została więc z powrotem zmniejszona do lat 15. Projekt Kodeksu karnego z 1995 r. opisywał przestępstwo pedofilii w rozdziale XXV o tym samym tytule, co dwa poprzednie projekty[163]. Zgodnie z przepisem art. 201 § 1 projektu z 1995 r., kto doprowadziłby osobę małoletnią poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlegałby karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat[164]. Na podstawie art. 201 § 2, tej samej karze miał podlegać ten, kto

156 Projekt Kodeksu karnego – Uzasadnienie, 1990, s. 1; Projekt Kodeksu karnego – Uzasadnienie, 1991, s. 1; Uzasadnienie rządowego projektu nowego Kodeksu karnego (w:) *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami, Kodeks karny, Kodeks postępowania karnego, Kodeks karny wykonawczy*, Warszawa 1997, s. 116.

157 Projekt Kodeksu karnego – Uzasadnienie, 1990, s. 1; Projekt Kodeksu karnego – Uzasadnienie, 1991, s. 1; Uzasadnienie rządowego projektu nowego Kodeksu karnego (w:) *Nowe kodeksy karne – z 1997 r....*, s. 116.

158 *Nowy Kodeks karny i przepisy wprowadzające, Ustawy z 1997 r. z komentarzem*, Warszawa 1997, s. 15.

159 Projekt Kodeksu karnego, Warszawa 1990, s. 62, 64.

160 Uzasadnienie do projektu Kodeksu karnego, Warszawa 1990, s. 88.

161 Projekt Kodeksu karnego, Warszawa 1991, s. 59, 60, 61.

162 Projekt Kodeksu karnego, Warszawa 1991, s. 61.

163 Rządowy projekt ustawy – Kodeks karny, druk nr 1274 z dnia 18.08.1995 r.

164 Rządowy projekt ustawy – Kodeks karny, druk nr 1274 z dnia 18.08.1995 r.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

utrwalałby treści pornograficzne z udziałem takiej osoby[165]. Projekt ten po poprawkach został uchwalony w dniu 6.06.1997 r. jako nowy Kodeks karny[166].

Wszystkie trzy polskie kodeksy karne powstawały w odmiennych warunkach ustrojowych i społecznych, a wobec tego w każdym z nich pojawiały się odpowiednie modyfikacje[167]. Odnosząc się do przestępstw na tle seksualnym, należy wskazać, że przepisy regulujące te przestępstwa zostały na gruncie Kodeksu karnego z 1997 r. znacznie zmienione w porównaniu z dwiema wcześniejszymi polskimi ustawami karnymi[168]. Zmiany te dotyczyły zarówno usytuowania wszystkich przestępstw związanych z seksualnością człowieka, terminologii używanej wobec tych przestępstw, znamion niektórych typów czynów zabronionych, a także został wprowadzony inny podział zachowań seksualnych[169]. Kodeks karny z 6.06.1997 r. wszedł w życie 1.09.1998 r.[170] Od tamtej pory przepisy dotyczące czynów karalnych natury seksualnej, w tym pedofilii, były kilkukrotnie nowelizowane. Z biegiem czasu zostały również wprowadzone uregulowania przewidujące odpowiedzialność karną za nowe typy przestępstw związanych z pedofilią, co było naturalnym efektem m.in. rozwoju nowych technologii, przy pomocy których przestępstwa te mogą być popełniane.

W obecnie obowiązującym Kodeksie karnym z 1997 r. wszystkie typy przestępstw związanych z seksualnością człowieka, w tym też przestępstwo pedofilii, zostały umieszczone w rozdziale XXV o tytule „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności"[171]. Zgodnie z uzasadnieniem rządowego projektu Kodeksu karnego, nowa ustawa karna zawarła w jednym rozdziale przepisy dotyczące przestępstw przeciwko wolności seksualnej oraz przestępstw przeciwko obyczajności[172]. Stało się tak dlatego, że dobra te są najczęściej atakowane łącznie[173]. Tytuł rozdziału XXV Kodeksu karnego wskazuje więc na dwa różne i samodzielne rodzajowe przedmioty ochrony, jakimi są właśnie wolność seksualna oraz obyczajność panująca w danym społeczeństwie w zakresie współżycia seksualnego, a także innych zachowań związanych ze sferą intymną człowieka[174]. W doktrynie podkreśla się, że rozdział XXV Kodeksu karnego

165 Rządowy projekt ustawy – Kodeks karny, druk nr 1274 z dnia 18.08.1995 r.

166 http://orka.sejm.gov.pl/proc2.nsf/opisy/1274.htm, dostęp: 15.08.2025 r.

167 T. Bojarski, *Kodeks karny z 1997 roku...*, s. 8, 9.

168 J. Wojciechowski, *Kodeks karny – Komentarz, Orzecznictwo*, wyd. III poszerzone i uaktualnione, Warszawa 2002, s. 371.

169 J. Wojciechowski, *Kodeks karny...*, s. 371; J. Piórkowska-Flieger (w:) *Kodeks karny – Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2008, s. 377.

170 https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970880553, dostęp: 15.08.2025 r.

171 Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88 poz. 553); V. Konarska-Wrzosek (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 2, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2018, s. 939.

172 Uzasadnienie rządowego projektu Kodeksu karnego (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 7, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021, s. 1174.

173 Uzasadnienie rządowego projektu Kodeksu karnego (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 7..., s. 1174.

174 Cyt. za: M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna, t. 2, Komentarz do art. 117–211a*, wyd. 5, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 660; V. Konarska-Wrzosek (w:) *Kodeks Karny...*, s. 939.

z 1997 r. jest oparty na dwóch koncepcjach kryminalizacji zachowań na tle seksualnym[175]. Na gruncie koncepcji wolnościowej przedmiotem ochrony rodzajowej jest wolność konkretnej jednostki od wszelkich form przymusu w sferze życia seksualnego, natomiast zgodnie z koncepcją moralistyczną przedmiotem tym jest obyczajność seksualna, będąca w swej istocie zbiorem reguł społeczno-kulturowych w zakresie życia seksualnego[176]. Część autorów przyjmuje, że naruszenie dobra o charakterze indywidualnym – wolności seksualnej, jest jednocześnie naruszeniem dobra o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym, jakim jest obyczajność seksualna[177]. W nauce prawa karnego występuje również pogląd, wedle którego wolność seksualna nie powinna być jednak traktowana jedynie jako pochodna obyczajności[178].

Wskazanie w tytule rozdziału XXV aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego na wolność seksualną stanowi znaczny postęp w porównaniu z poprzednimi polskimi ustawami karnymi[179]. Wolność seksualna jest dobrem prawnym, którym jednostka może w pełni swobodnie rozporządzać przy założeniu, że jest osobą zdolną do podjęcia świadomej i dobrowolnej decyzji w tej sferze[180]. Wolność w dziedzinie życia seksualnego obejmuje zarówno wolność od niechcianej ingerencji w integralność cielesną danej jednostki na płaszczyźnie seksualnej, jak również wolność od niechcianego przez jednostkę przekazu treści o charakterze seksualnym[181]. W pojęciu wolności seksualnej mieści się tak wolność od nacisku fizycznego, jak też wolność od przymusu psychicznego[182]. Za źródło wolności seksualnej w sensie normatywnym należy uznać prawa i wolności, które są gwarantowane na gruncie Konstytucji RP oraz konwencji międzynarodowych[183]. Prawo do samostanowienia w zakresie wolności seksualnej jest ograniczone jedynie przez analogiczne prawa innych osób, przepisy prawa, jak również normy społeczne[184].

175 M. Berent, M. Filar (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 5, red. M. Filar, Warszawa 2016, s. 1210; M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 659, 660.

176 M. Berent, M. Filar (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 1210; M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 660.

177 M. Berent, M. Filar (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 1210. Inni przedstawiciele doktryny natomiast uważają tę tezę za wątpliwą, uznając, że większość typów czynów zabronionych wymienionych w rozdziale XXV Kodeksu karnego ma tylko jeden rodzajowy przedmiot ochrony, jakim jest wolność seksualna – por. M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 662, 663.

178 J. Warylewski (w:) *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, t. 10, wyd. 2, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 639.

179 J. Warylewski (w:) *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko dobrom*..., s. 631.

180 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 660.

181 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 661.

182 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 661. Do naruszenia dobra prawnego w postaci wolności seksualnej zdaniem M. Bielskiego może dojść także wtedy, kiedy osoba będąca przedmiotem czynności wykonawczej jest niezdolna do świadomego podjęcia decyzji w ramach życia seksualnego. Obiektywne pojmowanie wolności seksualnej pozwala zatem na przyjęcie według Autora, że do jej naruszenia może dojść nawet w stosunku do osób niezdolnych do rozpoznania w chwili popełniania przez sprawcę danego czynu, że ich wolność seksualna została zaatakowana.

183 J. Warylewski (w:) *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko dobrom*..., s. 639.

184 M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2018, s. 42.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

Ustawodawca zapewnia także ochronę obyczajności w zakresie zachowań natury seksualnej[185]. Obyczajność w przedmiocie życia seksualnego to, jak wspomniano, dobro o charakterze ponadindywidualnym, a przestępstwa, których rodzajowy przedmiot ochrony stanowi obyczajność, uderzają w standard reguł obyczajowych, funkcjonujących w życiu społecznym[186]. Obyczajność w swojej istocie jest pojęciem płynnym i podlegającym ewolucji, co powinno być uwzględniane przez ustawodawcę na etapie typizacji przestępstw, jak też przez organy stosujące prawo[187].

Rozdział XXV aktualnego Kodeksu karnego cieszy się szczególnym zainteresowaniem prawodawcy[188]. Przepisy znajdujące się w tym rozdziale były wielokrotnie nowelizowane[189]. Miało to miejsce w latach 2004, 2005, 2008, 2009, 2010, 2013, 2014 i 2022[190]. Zauważalna jest również tendencja do zwiększania zakresu punitywności przestępstw określonych w rozdziale XXV polskiej ustawy karnej, jak też do wprowadzania nowych typów czynów karalnych[191].

W celu przedstawienia genezy przepisu dotyczącego przestępstwa pedofilii w aktualnym Kodeksie karnym należy pochylić się nad jego treścią, począwszy od wersji pierwotnej, poprzez nowelizacje, aż do przepisu obowiązującego w chwili obecnej. Na podstawie art. 200 § 1 w pierwotnym brzmieniu kryminalizowane było doprowadzenie małoletniego poniżej 15 lat do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, za co groziła kara pozbawienia wolności od roku do lat 10[192]. Na gruncie § 2 tego przepisu taką samą karą zagrożone było utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15[193]. Artykuł 200 był nowelizowany dotychczas czterokrotnie. Ustawa z dnia 18.03.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks wykroczeń zmodyfikowała brzmienie tego przepisu po raz pierwszy[194]. Po nowelizacji z 2004 r. art. 200 w nowym brzmieniu penalizował obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do

185 S. Hypś (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 7, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021, s. 1175.

186 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 662; K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna, Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, s. 605; S. Hypś (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 1175.

187 M. Budyn-Kulik, M. Kulik (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna, t. 1, Komentarz – Art. 117–221*, wyd. 4, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 661.

188 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

189 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

190 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

191 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

192 Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88 poz. 553).

193 Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88 poz. 553).

194 M. Budyn-Kulik, M. Kulik (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 716; Ustawa z dnia 18.03.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2004 r. nr 69 poz. 626).

ich wykonania, pod taką samą sankcją jak przepis art. 200 wcześniej obowiązujący[195]. Skreśleniu uległ natomiast art. 200 § 2, którego treść została rozszerzona i określona w innym przepisie rozdziału XXV, dotyczącym problematyki pornografii[196]. Jak podkreśla się w literaturze, istotną zmianę w treści art. 200 stanowiło wprowadzenie znamion „obcuje płciowo" oraz „dopuszcza się"[197]. W wersji pierwotnej art. 200 § 1 ustawodawca, określając znamię czynnościowo-wykonawcze, posłużył się wyrażeniem „doprowadza", zdającym się sugerować, że kryminalizacja pedofilii dotyczy tylko tych sytuacji, w których wyłącznie sprawca jest osobą aktywnie inicjującą podjęcie określonych zachowań seksualnych, a co za tym idzie, to od samego sprawcy miał pochodzić zamiar[198]. Wskazuje się, że takie rozwiązanie stało w sprzeczności zarówno z polską tradycją legislacyjną, jak też z samą ideą przepisu mającego zapewniać absolutną ochronę małoletnich poniżej lat 15 przed wszelkimi aktami natury seksualnej[199]. Znamiona „obcuje płciowo" i „dopuszcza się" zgodnie z poglądem doktryny mają zobiektywizowany charakter, a dla ich bytu nie ma znaczenia, kto był intelektualnym inspiratorem bądź liderem wykonania takiego czynu[200]. Od momentu wprowadzenia tych znamion do art. 200 sprawca przestępstwa pedofilii ponosi odpowiedzialność nawet wówczas, kiedy stroną aktywną, czyli doprowadzającą do czynności seksualnych, jest osoba w wieku poniżej lat 15[201]. Karalność tego czynu zabronionego jest więc oparta na obiektywnym fakcie dopuszczenia się konkretnych czynności z małoletnim[202]. Osoba, która aktywnie doprowadza małoletniego poniżej 15 lat do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, również odpowiada za przestępstwo pedofilii na gruncie opisywanego przepisu[203]. Warto dodać, że usunięcie art. 200 § 2 przez ustawę z 2004 r. także zostało ocenione przez wielu autorów pozytywnie[204].

Kolejna zmiana regulacji art. 200 nastąpiła na mocy ustawy z dnia 27.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy

195 Ustawa z dnia 18.03.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2004 r. nr 69 poz. 626).

196 Ustawa z dnia 18.03.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2004 r. nr 69 poz. 626). Od momentu wejścia w życie tej ustawy utrwalanie, sprowadzanie, przechowywanie lub posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15 było zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 na podstawie art. 202 § 4.

197 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 1, red. M. Filar, Warszawa 2008, s. 831.

198 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 831; A. Marek, *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2007, s. 391.

199 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

200 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

201 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

202 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

203 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

204 Por. M. Mozgawa, M. Kulik, P. Poniatowski, K. Wala, *Stan regulacji części szczególnej Kodeksu karnego* (w:) *Aktualne problemy i perspektywy prawa karnego*, red. M. Mozgawa, P. Poniatowski, K. Wala, Warszawa 2022, s. 326, 327; por. R. Góral, *Kodeks Karny – Praktyczny komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2007, s. 339.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

– Kodeks karny wykonawczy[205]. Dotychczasowe brzmienie art. 200 po tej nowelizacji zostało oznaczone jako § 1, aczkolwiek sankcja została podniesiona i od momentu wejścia w życie noweli z 2005 r. za popełnienie tego przestępstwa groziło pozbawienie wolności od lat 2 do 12[206]. Ustawa z 2005 r. wprowadziła również art. 200 § 2, na zasadzie którego karze określonej w art. 200 § 1 podlegał także ten, kto w celu zaspokojenia seksualnego prezentował małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej[207]. Jak podaje się w literaturze przedmiotu, autorzy tej nowelizacji najprawdopodobniej mieli na celu wypełnienie potencjalnej luki wynikającej z dotychczasowego brzmienia art. 200, polegającej na braku penalizacji zachowań, w których nie dochodziło do kontaktu fizycznego sprawcy z małoletnim, a więc ekshibicjonizmu, czy onanizowania się w obecności osoby poniżej 15. roku życia[208]. Paragraf 2, dodany ustawą z 2005 r., obowiązywał do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 4.04.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, na podstawie której dokonano kolejnych zmian w art. 200 Kodeksu karnego[209].

W oparciu o nowelizację Kodeksu karnego z 2014 r. art. 200 § 1 nie uległ zmianie, natomiast uchylono art. 200 § 2 i przeniesiono uregulowany w tym przepisie typ czynu zabronionego do innej jednostki redakcyjnej art. 200 – do § 4, a także go rozszerzono, doprecyzowując opis znamion zawartego tam przestępstwa[210]. Co więcej, dodano art. 200 § 3 i § 5[211]. Odnosząc się do art. 200 § 3, w treści tego przepisu powtórzono brzmienie art. 202 § 2 obowiązującego do czasu wejścia w życie ustawy z 2014 r., z jednoczesnym podwyższeniem sankcji karnej za wskazane przestępstwo[212]. Jak podano w uzasadnieniu do opisywanej nowelizacji, powodem przeniesienia wskazanego przepisu do art. 200 była potrzeba zachowania spójności przepisów pod kątem jednolitości dobra chronionego prawem[213]. Według autorów zmiany zarówno przepis art. 200 § 1, jak też wprowadzony art. 200 § 3, mają na celu ochronę rozwoju

205 Ustawa z dnia 27.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2005 r. nr 163 poz. 1363).

206 Ustawa z dnia 27.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2005 r. nr 163 poz. 1363).

207 Ustawa z dnia 27.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2005 r. nr 163 poz. 1363).

208 J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*, wyd. 4, red. R. A. Stefański, Warszawa 2018, s. 1317; A. Marek, *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2010, s. 457; por. wyrok Sądu Najwyższego – Izba Karna z 5.04.2005, III KK 187/04, Lex nr 148234.

209 Ustawa z dnia 4.04.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r. poz. 538).

210 Ustawa z dnia 4.04.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r. poz. 538); M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 735; J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 1317.

211 Ustawa z dnia 4.04.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r. poz. 538); M. Mozgawa, M. Kulik, P. Poniatowski, K. Wala, *Stan regulacji części szczególnej Kodeksu karnego*..., s. 326; J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 1316, 1317.

212 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 735; J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 1316.

213 J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 1316.

psychoseksualnego osoby poniżej lat 15[214]. Takiemu rozwojowi zagrażają zarówno kontakty seksualne, objęte zakresem regulacji art. 200 § 1, jak też narażenie małoletniego na odbiór treści pornograficznych, penalizowane na gruncie art. 200 § 3[215]. W art. 200 § 5 został dodany nowy typ czynu przestępnego[216]. Wobec powyższego, od 26.05.2014 r., stosownie do: art. 200 § 3 – kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3; art. 200 § 4 – karze określonej w § 3 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej i art. 200 § 5 – karze określonej w § 3 podlega, kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15[217].

Początkowe zmiany dokonane w art. 200 były oceniane w doktrynie pozytywnie, natomiast zmiany późniejsze, wprowadzone ustawą z 2014 r., zostały przez autorów skrytykowane[218]. Wskazuje się, że przekształcenie obowiązującego przed nowelizacją z 2014 r. art. 200 § 2 w art. 200 § 4 nie było konieczne, a wprowadzone modyfikacje w treści przepisu dotyczącego prezentowania wykonania czynności seksualnej małoletniemu poniżej lat 15 mogły zostać dokonane bez zabiegu polegającego na zmianie jednostek redakcyjnych[219]. Co więcej, za niewłaściwe rozwiązanie uznano przeniesienie do art. 200 § 3 regulacji z art. 202 § 2, przy jednoczesnym umieszczeniu w art. 200 czynu przestępnego określonego w § 5 tego przepisu[220]. W opracowaniach naukowych stwierdzono, że przestępstwa z art. 200 § 3 i z art. 200 § 5 powinny zostać umiejscowione w odpowiednich jednostkach redakcyjnych art. 202, którego istota sprowadza się do kryminalizacji zachowań ze sfery pornografii[221].

W 2021 r. powstał rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw[222]. W konsekwencji tego, w dniu 7.07.2022 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych

214 J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 1316.

215 J. Warylewski (w:) *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 1316.

216 Ustawa z dnia 4.04.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r. poz. 538); Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88 poz. 553); M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 736.

217 Ustawa z dnia 4.04.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r. poz. 538); Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88 poz. 553).

218 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 736; M. Budyn-Kulik, M. Kulik (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 716; M. Mozgawa, M. Kulik, P. Poniatowski, K. Wala, *Stan regulacji części szczególnej Kodeksu karnego*..., s. 327.

219 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 736.

220 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 736.

221 M. Bielski (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 736; M. Budyn-Kulik, M. Kulik (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 716.

222 https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2024, dostęp: 15.08.2025 r.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

ustaw[223]. Ustawa ta została ogłoszona 13.12.2022 r. i pierwotnie miała wejść w życie 14.03.2023 r.[224] Ustawa z dnia 26.01.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw zmieniła jednak przepis ustawy z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, dotyczący daty jej wejścia w życie[225]. W związku z tym nowelizacja Kodeksu karnego z 2022 r. finalnie weszła w życie w dniu 1.10.2023 r.[226] Jak wynika z uzasadnienia projektu tej nowelizacji, dostrzeżono potrzebę wzmocnienia ochrony prawnokarnej przed najcięższymi kategoriami czynów zabronionych poprzez zaostrzenie odpowiedzialności karnej, m.in. za najpoważniejsze przestępstwa skierowane przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, popełnione zwłaszcza na szkodę małoletnich[227]. Ustawa zmieniająca Kodeks karny z 2022 r. przewidziała podwyższenie ustawowych zagrożeń karnych za najpoważniejsze przestępstwa, przy czym zdecydowana większość wprowadzonych podwyższeń sankcji polega wyłącznie na podwyższeniu górnego zagrożenia[228]. Ustawodawca poprzez zwiększenie sankcji dążył do ugruntowania w świadomości prawnej wysokiej karygodności konkretnych czynów, a tym samym nieopłacalności podejmowania zachowań godzących w dobra prawne, stanowiące przedmiot ochrony prawa karnego[229]. Nowelizacja polskiej ustawy karnej z 2022 r. wprowadziła zmiany w art. 200[230]. Wobec tego w stanie prawnym, który zaczął obowiązywać od 1.10.2023 r., przepis art. 200 § 1 przewiduje wyższą sankcję karną – i tak na jego mocy kryminalizowane jest obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczanie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzanie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania, pod karą pozbawienia wolności od lat 2 do 15[231]. Ponadto opisywana nowelizacja dodała w art. 200 kolejną jednostkę redakcyjną – § 6. Stosownie do tego uregulowania – skazując sprawcę, który popełnił

223 https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2024, dostęp: 15.08.2025 r., https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220002600, dostęp: 15.08.2025 r.

224 https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220002600, dostęp: 15.08.2025 r.; ustawa z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600); ustawa z dnia 26.01.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 403). Wyjątkiem miały być nieliczne przepisy ustawy z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, których część miała wejść w życie 14.12.2023 r. oraz część w dniu 1.01.2026 r.

225 Ustawa z dnia 26.01.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 403).

226 Ustawa z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600); Ustawa z dnia 26.01.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 403). Wyjątkiem są nieliczne przepisy ustawy z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, których część weszła w życie z dniem 14.03.2023 r. oraz część wejdzie w życie w dniu 1.01.2026 r.

227 Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 22.02.2022 r., s. 1, https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2024, dostęp: 15.08.2025 r.

228 Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 22.02.2022 r., s. 1.

229 Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 22.02.2022 r., s. 2, 3.

230 Ustawa z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600).

231 Ustawa z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600).

przestępstwo określone w § 1, 3 lub 4 wobec małoletniego, który w chwili czynu pozostawał w stosunku zależności od sprawcy, w szczególności pod jego pieczą, lub z wykorzystaniem krytycznego położenia małoletniego, sąd orzeka karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane sprawcy przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę[232]. Występując z propozycją wprowadzenia art. 200 § 6 do Kodeksu karnego, projektodawca miał na celu zwiększenie ochrony osób małoletnich, pozostających w stosunku zależności od sprawcy lub z wykorzystaniem krytycznego położenia małoletniego[233].

VI. Podsumowanie

Na podstawie uwag przedstawionych w niniejszym artykule można dostrzec, jak regulowane były stosunki seksualne dorosłych z dziećmi, początkowo przez akty prawne państw zaborczych, a następnie w polskich ustawach karnych. Chcąc dokonać podsumowania tej pracy, trzeba wskazać, że pomimo różnic w kształtowaniu granicy wieku osoby małoletniej, po przekroczeniu której sprawca czynu zabronionego ponosił odpowiedzialność karną, wszystkie ustawy karne państw zaborczych kryminalizowały kontakty seksualne z udziałem małoletniego[234]. Rosyjski Kodeks Tagancewa z 1903 r. zawierał przepisy dotyczące nierządu, które ujmowały stosunki o charakterze seksualnym bardzo kazuistycznie[235]. Analiza unormowań zawartych w tym akcie prawnym prowadzi do wniosku, że na jego gruncie wyróżniono trzy kategorie wiekowe w związku z penalizacją czynów lubieżnych – dziecko niemające 14 lat, nieletni od lat 14 do 16 oraz osoba płci żeńskiej, która ukończyła 16 lat. Ponadto odrębne przepisy zapewniały karalność pederastii popełnionej z nieletnim od lat 14 do 16 i pederastii, której dopuszczono się z dzieckiem do lat 14. Co więcej, kryminalizowane było w Kodeksie Tagancewa uwiedzenie do obcowania płciowego panny w wieku od 14 do 21 lat, obcowanie płciowe z nieletnią od lat 14 do 16, a także obcowanie płciowe z dzieckiem do lat 14. Regulacje te określały dodatkowo okoliczności popełnienia stypizowanych tam przestępstw. Wysokość sankcji była więc uzależniona od wieku i od szczególnych wypadków kwalifikacji.

Kodeks karny niemiecki, równie kazuistyczny, operował terminem czynu nierządnego. Poza szczegółowym sprecyzowaniem okoliczności popełnienia czynu zabronionego, ustawa ta zabraniała czynów nierządnych z osobami niemającymi 14 lat. Istniał też przepis zabraniający uwodzenia do cielesnego obcowania dziewczęcia nieposzlakowanego, które nie ukończyło jeszcze 16 lat życia. Ustawa karna

232 Ustawa z dnia 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600).

233 Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw z 22.02.2022 r., s. 74, 75.

234 J. Dworas-Kulik, *Rys historyczny przestępstwa o charakterze pedofilskim...*, s. 39.

235 N. Tagancew, *Kodeks karny...*, s. 654; J. Warylewski, *Przestępstwa seksualne...*, s. 191, 192.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

austriacka z kolei przewidywała karalność nadużycia cielesnego w celu dogodzenia swojemu popędowi zmysłowemu, chłopca lub dziewczyny poniżej 14. roku życia, co stanowiło zbrodnię zhańbienia. Przestępstwem w myśl tej ustawy było też, uważane za zgwałcenie, pozamałżeńskie spółkowanie cielesne z kobietą, która nie ukończyła 14 lat. W przypadku tego aktu normatywnego wysokość kar również zależała od okoliczności towarzyszących przestępstwu. Ustawa karna austriacka zawierała także dwa artykuły, które odnosiły się do zbeszczeszczenia małoletniej córki albo krewnej pana albo pani domu przez domownika oraz skłaniania do nierządu małoletniego syna albo małoletniego krewnego domu przez służącą, pozostającą u rodziny na służbie. Węgierska ustawa karna o zbrodniach i występkach uznawała za przestępstwo czynu lubieżnego angażowanie się przez mężczyznę w aktywność seksualną z porządną młodą dziewczyną w wieku poniżej 14. roku życia. W świetle ustaw karnych państw zaborczych co do zasady więc granicę wieku dziecka, przed której przekroczeniem nie można było podejmować względem niego czynności seksualnych, stanowiło 14 lat. Warto nadmienić, że zarówno na gruncie Kodeksu karnego niemieckiego, Ustawy karnej austriackiej, jak też Węgierskiej ustawy karnej, sprawcy przestępstw związanych z seksualnym wykorzystywaniem najmłodszych groziło, po spełnieniu warunków opisanych w konkretnych przepisach wymienionych aktów prawnych, więzienie dożywotnie.

W pierwszym polskim Kodeksie karnym Makarewicza z 1932 r. przestępstwo pedofilii funkcjonowało pod pojęciem zabronionego czynu nierządnego. Zgodnie z tym Kodeksem, uznawanym za wzór techniki legislacyjnej, granica wieku przyzwolenia na kontakty seksualne dorosłego z dzieckiem wynosiła 15 lat. Kodeks Makarewicza przyjął, że w przypadku osób poniżej 15. roku życia nawet dobrowolnie wyrażona zgoda na dokonanie czynności seksualnych nie ma znaczenia i nie wpływa na bezprawność czynu, ponieważ osoba w tym wieku jest pozbawiona zdolności do wyrażenia prawnie skutecznej zgody, jak też do rozpoznania jej znaczenia[236]. Przy dziecku w wieku poniżej lat 15 zachodził jeszcze wzgląd na interes gatunku, gdyż uznano, że czyn nierządny, poczyniony zwłaszcza wobec tak młodej osoby, prowadzi do wyniszczenia moralnego i fizycznego[237]. Na podstawie Kodeksu karnego z 1932 r. karalne było także dopuszczenie się czynu nierządnego w obecności osoby, która nie ukończyła 15 lat[238].

Kodeks karny z 1969 r. posługiwał się terminem czynu lubieżnego, który to termin jest szerszy zarówno od pojęcia czynu nierządnego, jak też od pojęcia obcowania płciowego[239]. Ustawodawca chciał bowiem stworzyć takie określenie, które objęłoby swoim zakresem nie tylko stosunki cielesne, polegające na obcowaniu płciowym lub

236 J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*..., s. 484; Z. Papierkowski, *Prawo karne (część szczegółowa)*..., s. 108; S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny – Komentarz*..., s. 660; J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej*..., s. 148.

237 Cyt. za: J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej*..., s. 148.

238 Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 60 poz. 571).

239 L. Hochberg, *Przestępstwa przeciwko życiu*..., s. 42.

na podobnym zachowaniu, lecz jakiekolwiek wykorzystanie osoby poniżej lat 15 dla celów seksualnych[240]. Podobnie zatem jak w Kodeksie Makarewicza, również ustawa karna z 1969 r. przyjęła założenie, według którego osoba poniżej 15. roku życia nie jest rozwinięta na tyle, żeby przyswoić system norm oraz kanony obyczajowe pozwalające na podjęcie prawnie wiążącej decyzji w zakresie dyspozycji seksualnej, jak też takie, że wczesne rozpoczęcie życia seksualnego przez taką osobę może niekorzystnie wpłynąć na jej dalszy rozwój psychiczny i fizyczny[241]. Co ciekawe, na gruncie tego aktu normatywnego istniał też przepis penalizujący dopuszczenie się czynu nierządnego w obecności osoby poniżej lat 15.

Przechodząc do Kodeksu karnego z 1997 r., należy skonstatować, że przepisy regulujące przestępstwa na tle seksualnym zostały na jego gruncie znacznie zmienione w porównaniu z dwiema wcześniejszymi polskimi ustawami karnymi[242]. Zmiany te dotyczyły zarówno usytuowania wszystkich przestępstw związanych z seksualnością człowieka, terminologii używanej wobec tych przestępstw, znamion niektórych typów czynów zabronionych, a także został wprowadzony inny podział zachowań seksualnych[243]. Granica wieku przyzwolenia jednak pozostała taka sama. Ustawodawca przyjął brak możliwości wyrażenia prawnokarnie skutecznej zgody w sferze życia seksualnego przez osobę, która nie ukończyła 15. roku życia[244]. W efekcie tego, nawet jeżeli taka zgoda zostanie wyrażona przez małoletniego w wieku poniżej 15 lat, zgoda ta będzie uznana za nieskuteczną[245]. Małoletni może natomiast skutecznie wyrazić brak takiej zgody[246]. Rozdział XXV aktualnego Kodeksu karnego, zawierający przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, cieszy się szczególnym zainteresowaniem prawodawcy[247]. Przepisy znajdujące się w tym rozdziale były wielokrotnie nowelizowane[248]. Zauważalna jest również tendencja do zwiększania zakresu punitywności przestępstw określonych w tym rozdziale, jak też do wprowadzania nowych typów czynów karalnych[249]. Warto ponownie zwrócić uwagę na istotną zmianę w treści art. 200, którą stanowiło wprowadzenie znamion „obcuje płciowo" oraz „dopuszcza się", nowelizacją z 2004 r.[250] W wersji pierwotnej art. 200 § 1 ustawodawca posłużył się wyrażeniem „doprowadza", które sugerowało, że karalność pedofilii dotyczy tylko tych

240 M. Filar, *Przestępstwa seksualne*..., s. 96.

241 M. Filar, *Przestępstwa seksualne*..., s. 89.

242 J. Wojciechowski, *Kodeks karny*..., s. 371.

243 J. Wojciechowski, *Kodeks karny*..., s. 371; J. Piórkowska-Flieger (w:) *Kodeks karny – Komentarz*…, s. 377.

244 Postanowienie Sądu Najwyższego z 17.11.2021 r., II KK 490/21, Lex nr 3330813.

245 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 642.

246 M. Budyn-Kulik, M. Kulik (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna*..., s. 726.

247 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

248 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

249 K. Lipiński (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna*..., s. 606.

250 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 831.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

sytuacji, w których jedynie sprawca jest osobą aktywnie inicjującą podjęcie określonych zachowań seksualnych, a co się z tym wiąże – to od samego sprawcy miał pochodzić zamiar[251]. Rozwiązanie takie, jak wskazuje się w doktrynie, nie zapewniało całkowitej ochrony małoletnich poniżej lat 15 przed czynnościami na tle seksualnym, popełnionych względem nich[252]. Od momentu wprowadzenia tych znamion do art. 200 sprawca przestępstwa pedofilii ponosi zaś odpowiedzialność karną nawet wówczas, gdy stroną aktywną, czyli doprowadzającą do czynności seksualnych, jest osoba w wieku poniżej lat 15[253]. Wprowadzenie tych znamion do art. 200 § 1 było więc słusznym zabiegiem polskiego ustawodawcy.

Regulacja z art. 200 § 1 przewiduje bezwzględny zakaz podejmowania jakichkolwiek czynności o charakterze seksualnym wobec osoby poniżej 15. roku życia[254]. Szczegółowe rozważania nad przestępstwem pedofilii oraz nad czynami zabronionymi pozostającymi w związku z nim w obecnie obowiązującym Kodeksie karnym z 1997 r. stanowią przedmiot odrębnych opracowań Autorki.

mgr Martyna Grzegorzak

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Prawa i Administracji. Doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych UMCS

Maria Curie-Skłodowska (UMCS) in Lublin, Faculty of Law and Administration. PhD Student at the Doctoral School of Social Sciences of UMCS

251 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 831; A. Marek, *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 4..., s. 391.

252 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

253 M. Filar, *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 832.

254 S. Hypś (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*..., s. 1197.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

Abstract

Keywords: *paedophilia, sexual offence, criminal law, genesis of the provisions*

The genesis of the criminalization of paedophilia in Polish criminal law

The research study presents the genesis of the criminalization of paedophilia in Polish criminal law. The article describes historical Polish regulations and regulations that were in force on the Polish territory in the past, all of which prohibited sexual relations between adults and children. The work includes references to the Summa by Raymundus Parthenopeus, to the Penal Code of the Kingdom of Poland, and to the law of the occupant countries – to the Russian Penal Code of 22 March 1903, to the Penal Code of the German Reich of 15 May 1871, to the Austrian Penal Law of 27 May 1852, as well as to Hungarian criminal law: the Penal Law on Offences and Petty Offences of 28 May 1878. Next, the focus shifts to analysis of the crime of paedophilia in the Polish Penal Code of 11 July 1932. The study examines the provisions regulating the crime of paedophilia in drafts of the Polish Penal Code from the 1950s and 1960s, whereupon it focuses on the description of this prohibited act in the Polish Penal Code of 1969. The provisions regulating the crime of paedophilia in the draft of the Polish Penal Code from the 1990s are also presented. Finally, the article characterizes the genesis of the provision concerning the crime of paedophilia in the current Polish Penal Code of 1997. The author of the research concentrates on the contents of provisions concerning paedophilia content, starting from the original version to amendments, to the legislation which is currently in force.

Bibliografia

1. **Igor Andrejew,** *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1989
2. **Igor Andrejew, Witold Świda, Władysław Wolter,** *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973
3. **Jerzy Bafia, Kryspin Mioduski, Mieczysław. Siewierski,** *Kodeks karny – Komentarz*, Warszawa 1987
4. **Marcin Berent, Marian Filar** (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 5, red. M. Filar, Warszawa 2016
5. **Marcin Bielski** (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna, t. 2, Komentarz do art. 117–211a*, wyd. 5, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

6. **Tomasz Bojarski,** *Kodeks karny z 1997 roku – wprowadzenie*, Zakamycze 1998
7. **Tomasz Bojarski,** *Konstrukcja Kodeksu Karnego z 1932 r. i jego przepisów* (w:) *Kodeks karny z 1932 roku*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, M. Gałązka, R. G. Hałas, S. Hypś, D. Szeleszczuk, Lublin 2015
8. **Tomasz Bojarski,** *Polskie prawo karne*, Warszawa 2006
9. **Tomasz Bojarski,** *Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego – od Makarewicza do stanu obecnego*, Teka Komisji Prawniczej, Polska Akademia Nauk, Oddział w Lublinie, 2008
10. **Tomasz Bojarski, Anna Gimbut, Czesław Gofroń, Andrzej Wąsek, Janusz Wojciechowski,** *Prawo karne*, Lublin 1994
11. **Kamil Bradliński,** *Polskie kodeksy karne okresu międzywojnia*, „Studenckie Zeszyty Naukowe" 2018/38
12. **Kazimierz Buchała,** *Prawo karne materialne, Wydanie drugie zmienione i uzupełnione według stanu ustawodawstwa na dzień 1 września 1988 r.*, Warszawa 1989
13. **Kazimierz Buchała, Andrzej Zoll,** *Polskie prawo karne*, Warszawa 1997
14. **Magdalena Budyn-Kulik, Marek Kulik** (w:) *Kodeks Karny, Część szczególna, t. 1, Komentarz – Art. 117–221*, wyd. 4, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017
15. **Marian Cieślak,** *Polskie prawo karne*, Warszawa 1994
16. **Marta Dąbrowska,** *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2018
17. **Antoni Dębiński,** *Słowo na rozpoczęcie konferencji* (w:) *Prawo karne w poglądach Profesora Juliusza Makarewicza*, red. A. Grześkowiak, Lublin 2005
18. **Judyta Dworas-Kulik,** *Rys historyczny przestępstwa o charakterze pedofilskim*, „Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia" 2016/1
19. **Marian Filar,** *Przestępstwa seksualne w polskim prawie karnym*, Toruń 1985
20. **Marian Filar,** *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 1, red. M. Filar, Warszawa 2008
21. **Stefan Glaser,** *Polskie prawo karne w zarysie*, Kraków 1933
22. **Stefan Glaser, Aaleksander Mogilnicki,** *Kodeks karny – Komentarz, Prawo o wykroczeniach, Przepisy wprowadzające, Tezy z orzeczeń Sądu Najwyższego, Wyciągi z motywów ustawodawczych*, Kraków 1934
23. **Roman Góral,** *Kodeks Karny – Praktyczny komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2007
24. **Alicja Grześkowiak,** *Aksjologia komunistycznego prawa karnego w Polsce Ludowej* (w:) *Komunistyczne prawo karne Polski Ludowej*, red. A. Grześkowiak, Lublin 2007
25. **Włodzimierz Gutekunst** (w:) *Prawo karne – Część szczególna*, wyd. zmienione według stanu prawnego na 1.01.1980 r., red. W. Świda, Wrocław–Warszawa 1980
26. **S.ŁąwomirHypś** (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 7, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

27. **Izabela Jankowska-Prochot,** *Prawnoporównawcza analiza przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na podstawie rozwiązań normatywnych przyjętych w Polsce i Irlandii*, Warszawa 2020
28. **Violetta Konarska-Wrzosek** (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 2, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2018
29. **Józef Koredczuk,** *Zaborcze kodyfikacje prawa karnego materialnego w Polsce w okresie przejściowym w latach 1918–1932*, „Okresy przejściowe – ustrój i prawo", Wrocław 2019
30. **Stefan Lelental, Magdalena Niewiadomska-Krawczyk,** *Przebieg prac nad przygotowaniem projektów kodyfikacji karnej z 1997 roku, ze szczególnym uwzględnieniem projektu Kodeksu karnego wykonawczego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego", t. LIV 2019/3969
31. **Konrad Lipiński** (w:) *Kodeks Karny – Część szczególna – Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021
32. **Juliusz Makarewicz,** *Kodeks karny z komentarzem, wyd. V, Lwów 1938*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Lublin 2012
33. **Wacław Makowski,** *Kodeks karny obowiązujący tymczasowo w Rzeczypospolitej Polskiej na ziemiach b. zaboru rosyjskiego z dodaniem: przepisów przechodnich i ustaw, zmieniających i uzupełniających postanowienia karne kodeksu; odpowiednich przepisów Kodeksu Karnego Niemieckiego i Ustawy Karnej Austriackiej, obowiązujących w pozostałych dzielnicach Rzeczpospolitej oraz Komentarza i orzeczeń Sądu Najwyższego*, t. III, Warszawa 1922
34. **Wacław Makowski,** *Prawo karne – o przestępstwach w szczególności, Wykład porównawczy prawa karnego austrjackiego, niemieckiego i rosyjskiego obowiązującego w Polsce*, Warszawa 1924
35. **Andrzej Marek,** *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2007
36. **Andrzej Marek,** *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2010
37. **Marek Mozgawa, Marek Kulik, Piotr Poniatowski, Krzysztof Wala,** *Stan regulacji części szczególnej Kodeksu karnego* (w:) *Aktualne problemy i perspektywy prawa karnego*, red. M. Mozgawa, P. Poniatowski, K. Wala, Warszawa 2022
38. **Jerzy Nisenson, Mieczysław Siewierski,** *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach – Komentarz, Orzecznictwo, Przepisy wprowadzające i związkowe*, Łódź 1949
39. *Nowy Kodeks karny i przepisy wprowadzające, Ustawy z 1997 r. z komentarzem*, Warszawa 1997
40. **Zdzisław Papierkowski,** *Prawo karne (część szczegółowa), A. Kodeks karny, B. Ustawodawstwo dodatkowe, Zeszyt I*, Lublin 1947
41. **Joanna Piórkowska-Flieger** (w:) *Kodeks karny – Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2008
42. **Kazimierz Pospiszyl,** *Przestępstwa seksualne*, Warszawa 2014

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4

43. **Mieczysław Siewierski,** *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach – Komentarz, wyd. VIII*, Warszawa 1958
44. **Małgorzata Skórzewska-Amberg,** *Prawnokarna ochrona dziecka przed seksualnym wykorzystaniem w cyberprzestrzeni*, Warszawa 2019
45. **Janusz Sondel,** *Prawo rzymskie jako podstawa projektów kodyfikacyjnych w dawnej Polsce*, „Zeszyty Prawnicze UKSW" 2001/1
46. **Nikołaj Tagancew,** *Kodeks karny (22 marca 1903 r.)*, tłum. I. Dąbrowo, R. Lobman, L. Konic, Warszawa 1923
47. **Jarosław Warylewski** (w:) *Kodeks karny – Komentarz*, wyd. 4, red. R. A. Stefański, Warszawa 2018
48. **Jarosław. Warylewski,** *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności – Rozdział XXV Kodeksu karnego – Komentarz*, Warszawa 2001
49. **Jarosław Warylewski,** *Przestępstwa seksualne*, Gdańsk 2001
50. **Jarosław Warylewski** (w:) *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, t. 10, wyd. 2, red. J. Warylewski, Warszawa 2016
51. **Janusz Wojciechowski,** *Kodeks karny – Komentarz, Orzecznictwo*, wyd. III poszerzone i uaktualnione, Warszawa 2002
52. **Władysław Wolter,** *Prawo karne – zarys wykładu systematycznego, Część ogólna, I. Ustawa karna i przestępstwo na tle Kodeksu Karnego z 1932 r., Kodeksu Karnego Wojska Polskiego z 1944 r. oraz Dekretów od 1944 do 1946 r.*, Warszawa 1947
53. Uzasadnienie rządowego projektu Kodeksu karnego (w:) *Kodeks Karny – Komentarz*, wyd. 7, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2021
54. **Jerzy Szumski,** *Kodeks karny – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – wprowadzenie*, Lublin 1999
55. Uzasadnienie rządowego projektu nowego Kodeksu karnego (w:) *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami, Kodeks karny, Kodeks postępowania karnego, Kodeks karny wykonawczy*, Warszawa 1997

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.06.4